

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџира

Година 5 • Број 12 27. јануар 2020.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Сушра

Година 5 • Број 12 • 27. јанар 2020.

Директор:

Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Редакција:

Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Мирко ЉУБАНИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ и
Момчило ГОЛИЈАНИН

Издавач:

Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159

Е-пошта:

rpr.deda@hotmail.com

Жиро-рачун:

562-099-00000-457-93

Штампа:

ГРАФИД д.о.о.

Бања Лука

За штампарину:

Бранислав Иванковић

Насловна страна:
Крстан - Кићо Петровић:
Патријарх Павле

САВИНДАН

Свога најмлађег сина за круну мајка спремиће,
али пастирска дужност његову душу плени,
тако је некад било; Србија посеје племиће
а ничу јој и зрију духовни оци њени.
А шта ли сеје данас, какво јој семе ниче,
и у шта дозрева?– То ни Бог не зна сами,
тек, све што се испили, туђему царству кличе
и све страно и туђе као магнет га мами.
Стране речи и књиге, слике, песме и игре,
слике и шарене цице, пића и лебац пресни,
к’о глуве кучке базамо, иштемо нови педигре,
корене чупамо своје, к’о здраве зубе из десни.
Некад нам ђаци певали Светоме Сави химне,
а сад љубичици, ружи ил’ другој цвећки
зато нам сада села завесе гутају димне
а браћа браћи каме завлаче између плећки.
Као глупа ћурад, гневом и мржњом кљукана
о братска леђа меримо дужину шипки и кочева
и нема других брата, сем Стефана и Вукана
а грдни чак не знамо ни где су кости очева.
Над чиме да нас мириш, има ли икакве светиње
у памет да нас призове и главе расхлади вруће?
кад лелек мајке не може, ни вреле сузе детиње
ни куће, знојем зидане, што пламте као пруже?
Не може боље ни проћи ко прошлост своју пљуне
какве смо ложили ватре, нисмо се много опекли.
зарад нашег спасења, ти се одрек’о круне
а ми се тебе, Бога и самих себе одрекли..

Али да пођем од себе, то тражи Књига Света,
да роду свом не судим за грехе и размеђа крвна,
и пре но приметим трун што братском оку смета
треба прво да вадим из очију својих брвна.
И ја сам као пионир црвене везао мараме
и заћорио за звездом што ме жестоко слага,
сад у ту мараму мећем тек кол’ко стане на раме
па са тим завежљајем бежим са кућног прага.
У чијем оку је греда, а где је само трунић
има ко ће да суди небеским аршином својим,
ал’ ја кад мислим на сутра, сав дрхтим као кунић
јер ово није још ништа, ја се и горег бојим.
Шта ли нас јоште чека, шта нови дан обећава
куд смо пристали овакви, с душама грубим и кртим?
Нисам рођен да народ изведем из тих мећава
помози Свети Саво, бар своју стазу да пртим..

Милко ГРБОВИЋ

ПОЛИТИЧКИ ЕСЕЈИ

Србија је земља великих могућности

Стајао сам једном пред пешачким прелазом код Народног позоришта у Београду и, како ни са леве ни са десне стране није долазило ни једно возило, прешао сам на црвено. Саобраћајцу који ме је мирно сачекао на другој страни улице одмах сам признао кривицу и дао му личну карту да ми напише пријаву. Кад је попунио формулар упита ме имам ли примедби, одговорих да немам и он ми показа где да потпишем. Но, видевши да је формулар штампан ћирилицом, а он га попунио гајицом, хрватским писмом српског језика, одбио сам да потпишем и рекао му:

– Господине, ви сте се огрешили о Устав ове земље, члан 10, а ја о Закон о саобраћају. Сачекаћемо да судије прво казне Вас због тог неупоредиво већег прекршаја, па после могу и мене за ово у саобраћају.

Иначе, у члану 10. нашег Устава пише: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо. Службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава“.

Што се тиче прве реченице у члану 10. Устава Србије, можемо је схватити и као могућност да приватно (дакле, неслужбено) пишемо и потписујемо се како год желимо, али је голем проблем што се намножило оних који су и своју службеност приватизовали, па тако на интернету можемо да видимо и неке документе Владе Србије која нису писана ћирилицом, па поред улица и друмова видимо саобраћајне знаке на којима су нећирилична објашњења, па су на регистарским таблицама аутомобила и камио-

на такође туђа, латинска слова, а и на “државној” телевизији није све ћирилично. Виђали смо тако и виђамо у Србији много тога што је у директној супротности са Уставом, само никад и нигде не видесмо да је неко (ико!) из државних органа или установа и предузећа под државном управом кажњен или бар јавно опоменут због тог јавног огрешења о Устав, о највиши правни акт ове државе.

Кад је у питању друга реченица из члана 10. Устава Србије у одговору је очигледност да други народи и националне мањине имају и заиста обилато користе могућност службене употребе свог језика и писма. Не верујем да иједна европска држава даје тако велика права другим народима и националним мањинама, а плус што се овде све то примењује чак и кад је реч о језицима који немају научно покриће постојања, него су тзв. политички језици. Додамо ли томе да је у многим градовима ове срећне земље, а нарочито у Београду, онолико рекламних табли

и фирми изнад радњи и продавница писано на енглеском језику и писму, здрав разум би (ако га је још игде иоле остало) разумео да су Енглези и Американци најбројније националне мањине у Србији. Како се ни Устав, ни Закон о службеној употреби језика и писама не баве питањем: имају ли припадници већинског народа у Србији право на службену употребу језика и писма неког другог народа или националне мањине (?), а не баве се јер законодавцу таква глупост није могла ни на крај памети бити, испада да је право светско чудо то што су скоро све те фирме на енглеском језику у Србији власништво, не Енглеца и Америчанаца, него управо Срба и Српкиња.

Ако се још сетимо да се у Београду само две дневне новине (Политика и Новости) штампају српском ћирилицом, а чак седам (Alo, Informer, Kurir, Blic, Dnevni telegraf, 24 časa и Danas) гајицом, тј. хрватским писмом српског језика, било би логично – мада би, највероватније, многи на то одмах гракнули како је то неумесно, дрско и безобразно – упитати: јесу ли све те друге новине гласила хрватске националне мањине у Србији или је реч о истој глупости као са енглеским рекламним таблама и фирмама изнад радњи и продавница у Београду, наравно, и у другим местима наше Србије?

Било како било, знам да ни у једној земљи ни један закон није изнад Устава (ни на папиру, ни у животу), али: Србија је земља великих могућности, овде је све, заиста све могуће.

Душко М. Петровић:

Važnije je da priče o knjigama traju duže od nagrada

BEOGRAD - Tanja Stupar Trifunović laureat je nagrade «Zlatni suncokret» za najbolju knjigu na srpskom jeziku u 2019. godini, koju 23. put dodjeljuje fabrika «Vital» iz Vrbasa, a nagrađen je njen roman «Otkako sam kupila labuda», objavljen u izdanju «Arhipelaga».

Ovo je u Beogradu saopštio žiri koji je radio u sastavu Vladimir Gvozden - predsjednik, te Dragan Jovanović Danilov i Dragan Babić - članovi. Roman Tanje Stupar Trifunović nagrađen je ispred romana «Po šumama i gorama» Milenka Bodirogića u izdanju novosadskog «Orfelina» i «Grozota ili...» Slobodana Tišme u izdanju beogradske «Čarobne knjige», koji su bili u najužem izboru. Spisateljica iz Banjaluke ovim povodom kaže da se o knjigama najčešće govori povodom nagrada, te u tome vidi i njihov značaj.

«O knjigama se najčešće priča povodom nagrada. I zato su one dobre za knjigu. Naravno, ukoliko ta priča potraje duže od tih nekoliko dana u vijestima. I ako knjiga na neki način opravda priznanje. Meni kao autorki nagrade su ohrabrenje kao kad ti neko kaže dobro je, nastavi dalje. Ono što bi bilo kao neka vrsta lijepog nadanja je da knjige i priče o knjigama traju duže i mimo nagrada. I budu prisutnije i u medijskom, ali i u svakodnevnom životu», kazala je za «Nezavisne» Tanja Stupar Trifunović.

ROMAN OSVAJA STILOM: Prema mišljenju žirija, nagrađeni roman osvaja izuzetnim stilom u kojem se miješaju ispovijest, tok svijesti i forma pisma, pričajući priču o ljubavi, bolu i potrazi za istinom, čime potvrđuje moć književnosti da sve kaže i da to kaže tako da izmisli svoj jezik i svoje čitaoce.

«Proza Tanje Stupar Trifunović je u isti mah smirena i uzbudljiva, provokativna i pomirljiva, lirski

produbljena i odgovorna prema složenim pitanjima života. Riječ je o ideji pisanja kao procesu još uvijek kadrom da izrazi našu sudbinu, prepuštenu neponovljivim trenucima, propuštenim šansama, malim ali presudnim stvarima... sudbinu zamračenu krupnim ideološkim i političko-policijskim naracijama koje melju sve pred sobom», saopštio je žiri.

Nagrada «Zlatni suncokret», poznata i kao «Vitalova» nagrada, dodjeljuje se za najbolje književno ostvarenje na srpskom govornom području u žanrovima romana, pripovijetke, poezije, književne kritike, eseja i književne publicistike objavljeno u toku prethodne godine. Nagrada je prvi put dodijeljena 1996. godine pjesničkoj zbirci Ivana V. Lalića, a među dobitnicima su Svetlana Slapšak, Radoslav Petković, Goran Petrović, Vojislav Karanović, Vladimir Tasić, Dragan Jovanović Danilov, Jovica Aćin, Mileta Prodanović, David Albahari,

Uglješa Šajtinac i Dragan Velikić. Prošlogodišnji dobitnik je Vule Žurić za roman «Pomor i strah».

Podsjećamo, glavna priča romana «Otkako sam kupila labuda» prati razvoj ljubavi dvije žene: četrdesetpetogodišnje bibliotekarke i 25 godina mlađe studentkinje dramaturgije.

DALA GLAS ODBAČENIM SLOJEVIMA: «Dok pišem roman, jako mi je stalo da to ne bude knjiga o samo jednoj temi, nego da se motivi i teme prožimaju kroz strahove, očekivanja, želje i emocije likova, tako da je ljubav između dvije žene samo jedna od tema, ali nikako i jedina tema ove knjige. Ono do čega mi je, takođe, bilo stalo prilikom pisanja jeste da dam glas 'odbačenim' slojevima društva i da pokažem da njihovi životi nisu ništa manje važni od naših, koji smo 'prihvaćeni' ili 'podobni'», riječi su Stupar Trifunovićeve.

M. RAKULJ

Књижевна награда „ПЕЛАГИЋЕВ РУНОЛИСТ“ по седми пут

Тихомир Левајац лауреат

Већ добро знана и препознатљива књижевна награда „Пелагићев рунолист“, коју су основали Књижевна заједница „Васо Пелагић“ и Завичајно друштво „Змијање“ из Бање Луке, а која се састоји од уметничког рада учесника Ликовног саборавања „Змијање“ и грамате, у основи има смисао и потребу очувања дела великана Васе Пелагића и Петра Кочића. Жири у саставу: Марко Раулић Ђукић, председник, те Ранко Прерадовић и Милан Ракуљ, чланови, одлучио је да седми добитник „Пелагићевог рунолиста“ буде књижевник и културни посленик, Тихомир Левајац, аутор бројних романа и књига прозе, хроника, монографија и других списа, а читав свој живот посветио је узгоју и образовању младих. Досадашњи добитници овог угледног признања су Душко М.Петровић, Милош Милојевић, Зоран Хр. Радисављевић, Миле Мутић, Ненад Грујичић и Марко Раулић Ђукић, а заслужена награда ће Тихомиру Левајцу биће уручена на пригодном књижевном портрету овог ствараоца у Културном центру Бански двор у Бања Луци највероватније у априлу месецу ове године, у оквиру славља Дана ослобођења овог града.

Ево, уосталом, основних показатеља о седмом лауреату књижевне награде „Пелагићев рунолист“: Тихомир Левајац није „рођен у цвећу ливада“, како Мирослав Илић пева, већ у Качулицама, 1937. године, као пето дете, од укупно девет колико их је било. Како је од рођења, тако је његова неписмена мајка Душанка говорила, „кржљав и веритизан, неухрањен и белопераст“ био, родитељи га дају на школе, у Слатину, а онда у чачанску Гимназију, где је пуно читао, те писану реч заволео. Та љубав се после пре-

творио у животни позив када је југословенску књижевност и српскохрватски језик у Београду дипломирао, па после одслуженог војног рока дошао у Босну да предаје језик и књижевност.

Једну школску годину је предавао у Основној школи „Петар Кочић“ у Мркоњић-Граду, осам година у Медицинској, у Бања Луци, и тридесет и једну у бањалучкој Гимназији.

Сада је у незаслуженој пензији.

На ком нивоу је Левајац као професор свој предмет предавао, како испитивао а како оцењивао, нека о томе причају генерације којима је професор био. То није наш задатак. Нисмо ми просветни инспектори, већ знатижељни излетници. Оно што нас занима је шта је професор све у школи, за четрдесет година рада, ван редовне наставе радио и чиме се бавио.

Толико је са ученицима у разним секцијама радио, да је комотно могао, тада када је у мировину одлазио, још једну пензију за ваннастави рад да тражи.

Али за то није имао законску основу.

Рецимо, у Медицинској школи је водио Извиђачки одред „Ва-

хида Маглајлић“, а у Гимназији је, тада када је у њу прешао, основао и водио ЕКГ, чувени Естрадни клуб Гимназије, па у више наврата уређивао школски лист „Орфеј“, те основао и организационо водио Вокални састав „Класови Крајине“, па основао и организационо водио „Атеље“, па био секретар женског Одбојкашког клуба „Гимназијалац“, а онда и Експерименталну сцену „Ђачко добра“, где је са ученицима десетину целовечењих драмских представа припремио, и на разним местима, од Бањалуке, преко Градишке, Брчког, Новог Сада, Београда, Крагујевца и Чачка, до Ниша, различитим поводима изводио.

Левајац се, за своју душу, и књижевним радом бавио. Како је себе у прози нашао, углавном је приче, приповетке, романи, путописе, драме, писао.

До сада је објавио петнаест књига, седам романа, три књиге приповедака, два путописа, две монографије и једну књигу драма.

Све књиге су штампане у тиражу од хиљаду примерака. Неке су имале и по неколико издања, а неке су и на стране језике превођене. А неке и награђене.

Слике од капи

(Одломак управо изашлог романа
"Како је сунце прогутало облак")

Своје доживљаје почео сам пажљиво и брижно да описујем, наоко случајно, као да сам се посјекао па на бијели папир кану кап крви, и још једна ... Призор ме опчинио, пуштам да крв слободно капље и да се слијева у призоре из мога живота. Чини ми се да из сваке капи настаје слика, или тек скица. Понекада пожелим да их поцијепам у пламичке, у искрице. Зажмурим и видим како папир гори, а ријечи добијају облике и боју капи и капљу црвене у ватру, пламичци се повијају и узмичу, увлаче се у себе и гасе. Час плану, час гасну и диме се те капи. То ми се ова књига рађа и умире пред очима упркос мени и мојим жељама. Тако се боримо као два незрела противника који и не знају своје намјере. Капље књига као да се крваво зноји или плаче, роси се и гори, цврче ријечи, пламте мисли, разливају се слике и као да се све враћа у ону прву кап, у онај прави бол, у ону прву ријеч за коју нема чекића, ни камена, ни ватре, ни снаге. Умријећу, а нећу је прочитати! Она се не чита, она се живи. То није кап, то је ријеч. То није крај, нема краја. То није барица са одразом сунца на површини. То је море капљица, то је лакмус живота као свака књига са душом од крви и меса.

Како је лијепо последије тешких мука и плача, као буђење из кошмара када угледаш небо чисто и плаво, осјетиш топлину сунца и чујеш распјеване птичице. Како је лијепо бити жив и здрав, црне мисли пустити да одлете кроз отворен прозор, обрисати сузе, насмијати се својим сновиђењима и почети испочет-

ка. Како је лијепо сједити поред топле пећи у свијетлом стану сеоске школе, далеко од животне гужве. Како је лијепо гледати најмилију жену док брижно доји наше чедо и полако, благородно одмотавати велико, шарено клупко сјећања. А, да ли је све то само варљиви сан, или нада очајника на издисају, или су се догађаји и снови помијешали без реда и смисла као узбуркани облаци?

Причала ми је мајка да сам рођен прије сванућа, четвртог дана мјесеца септембра, 1952. године. Са њом, у изнајмљеној соби изнад једне кафане у Новом Месту бијаше само мој брат од осамнаест мјесеци. Отац, официр, на граници је са Аустријом обилазио граничаре. На вијест о мом рођењу није се веселио ни журио кући, прижељкивао је кћерку. У том граду поред ријеке Крке нисмо се скрасили и ја га не памтим. Убрзо последије мог рођења селимо се у Ловран код Опатије. По мајчином казивању када смо се доселили разболио сам се од опаке болести шарлаха, од којег су у то вријеме дјеца масовно умирала. Спасио ме отац. Довезао ме у опатијску болницу на бициклу и дао ми велику дозу крви, имао је нулту групу.

Памтим да су ме за мој трећи рођендан украли неки Французи. Мајка се увијек чудила како се сјећам свих гостију и памтим све до тренутка када су ме преузели од полиције. Тога дана брат и ја смо се посвађали око поклона. Он је предложио да прво једемо моје слаткише, а касније његове и бијих преварен. Немоћан и очајан, а не усуђујући се да ометам старије, одлучих

да побјегнем од куће. Изашао сам кришом и ходао без циља, испуњен бијесом и жељом да брат настрада због мог нестанка. Када сам се уморио пожељех да се вратим кући, али искрсну велики проблем, уске приморске улицице и камене, једнолике куће поиграле су се са мном, изгубио сам се, а сунце је било на заласку. Нешто зашкрипа, гледао сам у велико, црно чудо из којег изађе жена са црвеним шеширом. Нешто ми је говорила, миловала ме по глави и пружала пуну шаку бомбона. Узимајући неколико показих јој прстићем на ауто. Она ме пригрли и поведе говорећи нешто човјеку за воланом са црним рукавицама на рукама. У загрљају њежне жене безбрижно сам јео укусне бомбоне, уживајући у вожњи и замишљајући како брат добија батине и сви за мном плачу. Из сна ме прену глас моје мајке. Бијих у њеном наручју, поред нас је сједио отац, а насупрот нама уплакана жена и човјек из аута, полицајци уоколо су се дошаптавали.

– Бијаше то брачни пар из Француске на одмору. Богаташи без порода помислили су да си сироче препуштено улици. Жена се сажалила и пожељела да те усвоје. Рекла је да пресудно бијаше како си халапљиво јео бомбоне. Док си уживао у вожњи и слаткишима ми смо дигли полицију и војску да те траже – причала ми је мајка кроз смијех.

Као дијете, у разним ситуацијама пожелио сам да ме никада нису ни нашли. И касније из своје туге и осаме често сам на крилима од облака бјежао у Париз, у наручје њежне Францускиње. Тако сам открио

највећу и најљепшу људску чаролију.

Воз и Врбас

Воз се затресе, тргну, затутња као да се истовремено огласише сви вагони. Приљубио сам врело лице уз хладан прозор, чинило се да за нама трче бандере, куће и ливаде. Лупа и звека точкова као да ми подстаче мисао да више никада нећемо бити породица. Таласи звукова су се стопили и нестајали као да остају иза нас.

Пустио сам склопљене очи да се врате срећнијим данима:

Сједимо за столом и бацамо црну коцкицу, помјерамо фигурице, занесени игром, безбрижни, играмо се насмијани. Слободан ужива када ме сруши, посебно ако се то деси пред улазом у кућицу. Тада ја побјесним, а они ми се смију и ругају. Отац ме опомиње да је то само игра, да је побједник онај који ужива у игри, да ћу и у животу падати пред циљем, али и устајати и продужавати до циља као да се није десило ништа лоше и болно. Мајка све то потврђује климањем главом, а брат се смије побједнички. Ја само гледам своју оборену фигуру замагљеним очима и осјећам се као да је цијели мој свијет срушен. Али, то осјећање траје краће од облачића који на трен закљони сунце.

Видим нас и на обали Врбаса, испод Кастела. Мајка нам пржи рибице, тата спрема салату, ми се играмо лоптом, Слободан шута, ја браним. Удара прејако и погађа роштиљ. Свађамо се око кривице, а отац и мајка се смију и нешто договарају. Рекоше да покупимо смеће, спремимо се, идемо сви на ђевапе. Ми поскакујемо од радости што смо се извукли без посљедица. У ресторану „Зора“ отац наручује двије мале и двије велике порције, једну кокту са двије чаше и двије кригле пива. Они се смјешкају и дошаптавају,

а нас двојица гутамо и гледамо у њихове порције.

– Добро, ви сте завршили – рече мајка пружајући нам кључ – понесите ствари, а ми ћемо доћи док се истуширате и пресвучете.

То нас је дотукло, знали смо да је казна. Ћутали смо и стријељали се очима. Изненађење је било потпуно када нас је мама позвала за сто постављајући тањире и чаше. Тата нам је додао по флашицу кокте. Били смо пресрећни и те ноћи сањали смо зелени Врбас, мајку и оца како нас грле и своја насмијана лица.

Очи су ми се вратиле из прошлости са сузама. Мајка и ја смо сједили у купеу, нисам знао куда путујемо. Гледала ме је забринута. И она се уплашила тог путовања. Боже, само да не заплаче, молио сам се нечујно. Присјетих се да сам заспао у слици зеленог Врбаса, а неко је грубо куцао на врата хотелске собе. Мајка искочи из кревета са питањем:

– Ко је?

– Милиција, отворите! – узврати оштар глас.

За трен све умукну, па одјекну мајчин уздах и шкљоцање прекидача, заслијепи ме сијалица. Понови се куцање. Од разговора са полицијом само сам разумио да се морамо првим возом вратити у Бањалуку, кући.

И опет киша из ведрога неба

Стид је изашао из раја, није багина. Свака ријека кривуда, лавира и тако се надмудрује са препрекама. Зашто су ријеке увијек побједнице? Зато што надмудре своје противнике, или их прескоче, или заобиђу. А ти, стално си у борбама и рату као да ништа више не постоји на овом свијету. Збаци бијес као сувишан терет. Зло не спомињи и не гледај у очи да се оно у тебе не загледа. Скини тугу са свога лица и храбро закорачи у живот, говорио ми је Стари Гробар, лијепо и

разборито, али мени је требало нешто више од ријечи да опростим себи и брату, мајци и оцу. Маћеха бијаше у свему томе, на крају крајева, неважна као брза и пролазна киша, мислио сам вјерујући у настало примирје.

Почех да тренирам карате, испочетка само да што мање времена проводим у кући, а научио сам да дишем и мислим, предвиђам и пресрећем невоље. Више нисам себе сажаљевао. Топио се у мени онај необјашњиви немир и људе почех да прихватим онаквима какви јесу. Лако и брзо стицао сам нова искуства и другаре. Отац је муку мучио са Надом и својим болестима. Ја сам је избјегавао колико је то било могуће. И, једно вече док смо мирно гледали на телевизији неки филм, маћеха одједном скочи:

– Ето, таква курва је и твоја мајка! Напусти дијете као бијесна кучка.

– Тата, реци јој да тако не говори – рекао сам. – Неће ваљати ако настави.

– Немој, Надице – рече он. – То му је мајка.

– Шта га браниш и питање је да ли је он твој син. Ко зна с ким га је кучка зачала – подврисну искезивши зубе.

У мени се све ускомеша, а она није могла да се заустави, уносила ми се у лице и понављала да нисам Костадинов син. Молио сам је да то не говори због дјеце, а она као да је само те ријечи чекала, још жешће узврати довикујући Гоци и Сњежи да им ја нисам брат, да им нисам ништа. То је било превише, од два шамара пала је на кољена.

Дјеца су врштала, отац је Наду прскао водом из чаше, ја сам слушао одјеке свога срца. Када сам се смирио зажалих што нисам послушао савјет Старог Гробара и само изашао из куће на самом почетку свађе. Али, она скочи и баци на мене чашу:

– Напоље! Напоље, копилане!

У мени поново плану инат и срџба:

– Нећу, ово је и моја кућа. Ти си овдје улез и спаваш на кревету који је купила моја мајка. Њену бунду си продала, из њених тањура једеш. Никуда ја не идем.

– Зваћу милицију!

– Само зови, имаћу ја шта да им кажем о твојим љубавницима и оргијама, о твом побачају, о твојој бризи за дјецу када нема оца. Моју ће причу да потврде сви у згради, па и твоја мајка.

– Костадине, води своје ђубре, сасјећи ћу га сјекиром!

– Само је донеси, гурнућу ти је у прљава уста, није Ратко више мали! – узвраћао сам без страха и сажаљења.

– Ратко – подвикну отац – ово мора да се заврши!

– И мора, доста сам ја трпио и свега се нагледао.

– Иди, даћу ти паре да преспаваш у хотелу.

– Мени не, њој можеш и не брини, неће она заспати сама. Излијечила се па може поново у промет. Питање је само да ли ће је примити у хотел, прочитаће је брзо.

Она зграби свој мантил и залупи за собом врата.

Вратила се послѣ седам дана као фебруарска мачка и нико јој се није посебно обрадовао. Начуо сам да се са својом мајком и браћом посвађала и разишла, да ће јој исплатити очевину. Мимомилазили смо се као сјенке. Само ми бијаше жао разапетих сестрица. Једном приликом Сњежа ме упита:

– Бато, јеси ли ти наш брат?

– Мама каже да је тебе твоја мама подметнула нашем тати – рече Гоца.

Гмижу у мени и по мојој врелој кожи мисли као одвратне стоноте, црви и кукци, кроз мој узаврели мозак гмижу љигаве и гадне мисли, множе се у ходу, врве као мрави, као огромни, ниједи, заталасани хор цврчака. Укочио сам се од чекања да се огласе и да ме спрже превисоким тоновима који се на врхунцу сједињују у ломачу, у велику буктињу, у небеску жалост која кипи и гаси посљедње жеравице. Ја сам се преображавао у злог и опасног момка, без страха и милости. Стари Гробар ми је говорио да су ми очи пуне мрака.

– Изађе из таме, синовац!

– Како да изађем из своје коже?

– Удахни сунце, осунчај своје мисли!

Али и мисли могу да се разболе.

О аутору

Радо Димитријевић (Ново Место, 4.9.1952.године) одрастао и школовао се у Бањој Луци. Живи под Козаром у Доњим Подградцима.

Дјела:

“Побуна перача улица”, приче, 1989.године “Глас” Бања Лука, пјесме “Јадни Адаме”, колумне “Рат оловком”, драма “Зашто је Марко убио Шарца”, романи: “Крвава математика”, “Пјевај Јефимија”, “Врело”, “Дан без ноћи и ноћ без дана”.

Већина ових дјела награђена су значајним књижевним наградама и објављена у више издања. Писац је уврштен у антологије савремене српске прозе и поезије угледних антологичара (др. Милош Окука, др. Неђо Шиповац, Миленко Стојичић...) Аутор је и добитник Светосавске повеље за благодарна дјела подарена српском народу Фондације Свети Сава која му је уручена у Хилендару 2016. године, «Споменице» Српског културног и просвјетног друштва «Просвјета» и Повеље Општине Градишка са златним грбом града и звањем «Заслужни грађанин» за посебне заслуге у развоју општине Градишка и значајна остварења у области књижевног стваралаштва. Покретач је и организатор дугогодишњих књижевних манифестација «Истина о Србима», «Јабукe и књиге» и «Књижевни четвртак». Био је учитељ, директор библиотеке у Градишци, предавач у школи Креативног писања Културног центра Градишка.

In memoriam

Одлазак једног од нас

Када је сада већ давне 1966. године припремана књижевна „Сутјеска 66“, а на чему је радила Републичка Културно-просвјетна заједница БиХ и њени Миленко Радошевић и Мишо Спајић, док је све то на свој начин „предводио“ Душко Трифуновић, Бању Луку су представљали Миленко Вујичић, Стевка Козић-Прерадовић, Ранко Прерадовић и Ирфан Хорозовић. Како сам већ увелико био „умијешан“ у овакве и сличне сусрете младих писаца и умјетника уопште, то сам већ увелико познавао првенствено Душка Трифуновића, а онда Радошевића, Спајића и велики број младих писаца. Али, први пут смо се, примјерице, срели са Мешом Селимовићем и Матијом Бећковићем, као и још неким гостима нашег пјесничког бивака на легендарној Сутјесци.

Како је Душко Трифуновић имао пуне руке посла, то је замолио Стевку и мене да му „помогнемо“ и на сарајевској Жељезничкој станици дочекамо с њим Матију Бећковића чију сам поезију већ добро познавао јер је био објавио библиофилско издање сјајне љубавне пјесме-поеме „Вера Павладиљска“, па књигу пјесама „Метак луталица“, а пјесмама је бивао заступан у бројним листовима и часописима. Тај сусрет нам је остао запамтљив за сва времена, јер Матија је био непосредан, распричан, у контакту са нама као са старим, драгим знанцима како је, на нашу велику радост остало све до сада, када овај великан обиљежи недавно свој 80-ти рођендан.

У тој години када је Бећковић светковао крупан датум, па тако и значајан књижевни, културни и уопште људски активизам, са овог блесавог и сада већ потпуно проказаног, ђаволског свијета, отишао је један од нас, који смо Бања Луку представљали на тој „Сутјесци“, пјесник Миленко Вујичић. Отошао је тихо баш као што је и живио, колеге га нису Бог зна како испратили, све се, некако, свело на чињеницу да га се треба сјећати и о њему писати. Зато, записујем из његове биографије основне показатеље: „Миленко Вујичић, рођен 1946. године у Бусновима код Приједора. Завршио Средњу медицинску школу у Бањој Луци и након тога Вишу педагошку школу у Бањој Луци.

Поезију пише од најраније младости. Објављује у листу „Глас“ у Бањој Луци 1966. године, исте године заступљен у алманаху младих пјесника „Судбоносни дјечази“ у издању КПЗ Сарајево...“

„Судбоносни дјечази“ су, можда, први алманах босанско-херцеговачких младих пјесника којег је осмислио и у највећем дијелу уредио велики наш пријатељи брат-предводник, Душко Трифуновић, а у

редакцији смо уписани, уз њега још Абдулах Сидран, Миленко Радошевић и моја маленкост. Није срећа хтјела обиљежити неку годишњицу те колективистичке, наше књиге која је заступила бројне, данас освједочене и потврђене наше писце ономадне генерације младих, па је отуд и чињеница да је ова наша „књига генерације“ често помињана од стране оних који су у њој заступљени, али и других, који су се бавили трајањем наше генерације. Из Бање Луке смо, дакле, заступљени Стевка Козић-Прерадовић, Ранко Прерадовић, Миленко Вујичић, Ирфан Хорозовић и Ранко Рисојевић који је у вријеме њеног настајања студирао у Сарајеву, а потом се, по завршетку студија математике, доселио у Бању Луку.

Одласком првог од нас, драгог Вујичића, оскрнављена је та наша „групација“ бањалучких „судбоносних дјечака“, нарушен је један дуже од пола вијека знани наш склад заступљених у великој књизи генерације босанскохерцеговачких пјесника.. Миленко је, да живот тако хтједне, објавио десетак књига, радни вијек завршио као здравствени радник у Заводу за физикалну терапију „др Мирослав Зотовић“ у Бањој Луци, а увијек је, с поносом, као у овдје цитираној биографији, истицао заступљеност поезијом у нашој „светој књизи“, знамим, „Судбоносним дјечацима“ Душка Трифуновића.

Р. ПЕРАДОВИЋ

Из необјављених путописа

У МОСКВУ ИДЕМ ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Моја жудња за Москвом почиње с првим читањем и слушањем Јесењинове поезије, раних шездесетих, прецизније речено, када је Иви Андрићу уручена Нобелова награда за књижевност и сва се Југославија тиме поносила. У библиотеци се дуго чекао ред да добијеш „На Дрини ћуприју» па смо читали литературу што нам је библиотекар сугерисао. До Јесењинове збирке дошла сам касно, тек у прољеће 1964. У мају сам полагала тежак дипломски испит и своју страшну трему сам „разбијала» рецитовањем мени блиских пјесама о мајци. Много ми је недостајала свих тих година нарочито кад сам боравила у дјечијем дому... Са дипломом добих ручни сат „Слава» и збирку МАрине Цветајеве, не С. Јесењина. Зашто? Његово самоубиство био је лош примјер младима свуда у свијету па и нама у Југославији. Дали су ми Цветајеву зато што сам женско које нешто слично ствара... Од тада сам често маштала да ћу једног дана сама стећи материјалну шансу да из Југославије отпутујем у Русију, и упознам земљу тог момка, „мангупа” у кога су се сви заљубљивали...

Без обзира што сам радила за солидну плату и дијелила исту животну жељу са брчним другом, није ми се жеља испунила. До разорног земљотреса 1969. године имала сам наду, а онда су стигле велике невоље. Ми нисмо имали кров над главом, мада смо имали властиту кућу у центру Бањалуке; када смо требали план да санирамо испуцале темеље, испоставило се да смо купили кућу са три зида. Грунтовно је парце-

ла имала више власника са истим правом, па су комшије: једна љубавница неког инжињера из урбанистичког завода и правослазни поп са парохијом у неком селу надомак Бањалуке, више вољели и цијенили своје оставе – шупе – склепане уз зид те куће, него кров над главом четворочлане породице... Општинска комисија за штете је отишла запрепашћена а ја сам се, први пут разочарала у људе. Но, живот је ишао даље... Срећом, ми смо стасавали као писци, имали смо свој циљ, своју љубав. Ранко је радио у Београду, Сарајеву, Брчком, Јајцу... новаца за било каква луксуз није претицало. Дуги низ година живјело се скромно... Онда је преко ноћи, неочекивано, избио рат... Рат - од Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине... Наша лијепа Југославија распадала се дуго, неколико крвавих година. Стваране су нове државице, на истом простору али нама туђе. Наша Република Српска утемељена је 9. јануара 1992. године вољом српског народа на

њеном грунту, а што је овјерено Дејтонским споразумом 1995.. Током ратних збивања, добила сам ангуларни глауком, умирала сам од болова а нисам се лијечила. Тек крајем 1997. потражила сам прву помоћ љекара; по изласку из болнице чула сам за неког офталмолога из Москве, који моју болест врло успјешно лијечи. То је оживјело ону стару жељу да ипак стигнем у далеку Русију. И један неочекивани телефонски позив из Београда мом сунругу дао ми је грам наде да ћу из мале Републике Српске отпутовати у далеку Москву. Ранка су молили да буде члан жирија великог музичког фестивала у Витебску... Нисам имала ни пасош нове Републике али сам пустила причу да ми треба новац за преглед очију у Москви и да ћу, док Ранко буде радио у Бјелорусији, наћи тог љекара... Слобо, Ранков брат и жена му Марица, познате добрице из Дервиша, частили су ме повратном авионском картом Београд – Москва. Била сам врло

исцрпљена од болести а истовремено, пресрећна што идем.

На Инањдан, улазим у Београд-Москва авион око девет сати. На висини од неких десет хиљада километара, стјуардеса јавља да летимо уредно, на минус 40 степени. Чудим се томе и страхујем да ће ми скочити очни притисак али не паничим. Гледам у облаке испод себе, уживам: слетјели смо иза поднева и према упутама из Београда, када смо узели пртљаг кренули смо тражити водича који нас чека. Знали смо само да се зове Сергеј. На првом излазу смо угледали дугачке, тродупле редове људи са уздугнитим транспарентима

Сви су чекали неког госта попут нас. Име Сергеј било је најчешће исписано; спонтано смо пошли ка другом излазу гдје није било ништа другачије јер су авиони слијетали свака два минута на Шереметјев, али и полјетали у свијет.

На аеродрому је врвило као у кошници: ројили су се путници црнопути и бјелопути, мијешали се гласови на разним језицима, одвећ бучно, необично и заморно. Путнике је често одавала одјећа и обућа из којег краја свијета долазе у Русију, осим оних многобројнијих, модерно одјевених

Иако сам учила руски језик, нађох се у муци што сам временом много тога позаборављала. Моја наставница Евгенија била је Рускиња, а мог комшију из Лијевча поља срела је у њемачком логору. преживјели су и постали муж и жена. Дивно је пјевала руске пјесме, али српски језик је знала као ја руски...

Тај „наш» Сергеј, био је на другом излазу, некако нас је препознао, сам нам пришао и одмах нас одвео пред мијењачницу да узмемо руску валуту за први дан боравка у Москви.

Пред сам полазак у Русију, стигла је агенцијска ружна и претужна вијест о авионској несрећи, тачније о погибији мог

несуђеног љекара, офталмолога. Одмах сам хтјела одустати од скупог путовања али се Ранко није сложио. И баш добро да није, послјије свега проживљеног, требало нам је мало одушка.

Док смо се возили кроз Москву, издалека сам гледала знамените, однекуд у глави меморисане слике објеката, попут Храма Светог Василија Блаженог на Црвеном тргу, чије су се куполе истицале живописним бојама и златним крстовима. Таксиста је брзо возио и све ми је промицало као да сањам, почев од пространих улица, високих зграда специфичне архитектуре и љепоте. У метежу људи непознатих на аеродрому, у једном старијем кинезу видјела сам LU YUANA, пјесника, који је добио Златни вијенац у Струги 1998. године.

Ту смо се упознали и више дана лијепо дружили. На мојој малој књижици хаику стихова „Била сам љубичица» препознао је Десанку Максимовић, и отворио ми је своје пјесничко срце пун радости.. Ми смо разговарали мимиком и осмјесима, није нам требао преводилац. А тада, тај путник на аеродрому бјеше исти јер је носио јутани шешир и таму дубоких бора на препланулом лицу. Док сам буљила, дисао је, оном специфичном добротом која иначе повезује изнутра сличне људе. Али, то је ипак био мој сановни причин из драгог сјећања, а не стварно Лу Јуан...

Наш Сергеј нас је оставио у гостионици код жељезничке станице, такси га је вратио на аеродром. Ми смо, на смјену, обилазили непознати град. Једно би остајало уз пртљаг а друго би шетало испред излога, улицама, тротоарима.

Стигла сам на једну тржницу, купила корпицу свјежих јагода, које су код нас прошле у јуну. Мали корак је био велика авантура у незнано. Ја сам се малко плашила да се сама не изгубим у том пространству и пуна опреза враћала сам се у гостионицу. Сергеј је свратио врло разочаран.

Рекао нам је да авион из Скопља није могао да полети због природне катастрофе. Пропустили смо први воз за Витебск. И даље смо чекали. Шта ли се то збива у „нашој» Македонији? Бринули смо се, стварно. Била је већ ноћ када су гости стигли.

Млади учесник на фестивалу звао се Тоше Проески; дошао је из Македоније прилично уморан, са својим менаџером који се давно упознао са Ранком у Београду... Одмах смо сазнали да авион није могао да полети због превисоке температуре у Скопљу, прелазила је чак четрдесети подеок; точкови авиона су се могли запалити, лет је морао бити одгођен. Онда су писту хладили ледом, кажу...

Ушли смо у брзи воз Москва – Витебск, некако раздрагани и блиски као породица. У нашем купеу мирисала је ланена постеља, а касније врућа кафа коју је љубазна конобарица / кондуктерка/ сервирала на извучени столић између лежаја. Поставила сам на сто тврду укусну панцету (за мезу), свјеж француски хљеб и ракију шљиву коју нам је дао - за облоге, (вањске и унутрашње), Милош Милојевић, пјесник, боем и пријатељ.

Јулску ноћ освјетљавао је пун мјесец Атмосфера у купеу нас је испуњавала задовољством које се не да описати. Промицале су, иза малог прозора, шуме бијелих густих бреза којих се нисмо могли нагледати на мјесечини. Од те љепоте, опет смо били млади и заљубљени, као некад. Исповјест мангупа поред ријетких дача, добијала је пуни смисао. Он – Јесењин, с нама је био опет жив и будан цијелу ноћ. У возу нисмо знали гдје смо прешли границу Русије ни колико смо путовали кроз Бјелорусију. Свуда су нам дрхтале витке брезе, украшене паучином бљештеће мјесечине. Неке су се већ ломиле у пасу и љубиле земљу испод себе, до смрти јој вјерне и одане. Требао их је претворити у ријечи и

понијети их као Јесењин пјесму некада некеме.

У Витебску су нас прво фотографисали, регистровали па смјестили у истоимени хотел, на четврти спрат. Имли смо сав комфор и врло немиран сан наредних шест дана. Прве фестивалске вечери остала сам у соби и гледала фестивал на телевизији Лијепа водитељица представила је Ранка као члана жирија из Републике Српске. То је било дивно и незабиривно... Сутрадан сам упознала пјесникињу Риму Казакову Фјодоровну. Дама са шеширом мало је личила на нашу Десанку. Она је пак била први секретар совјетских писаца у Москви. Добро су се познавале, каже, али се нису дружиле. Више је била са Сергејем Сластиковим, док се није оженио - Убрзо се отселио у Београд са Десанком. Био је плодан писац за дјецу. И врло драг човјек, додадох. Дружили смо се прије земљотреса у Бањалуци.

Рима и Ранко су оцјењивали књижевну вриједност свих пјесама које су извођене, а остали чланови жирија били су искључиво музичари. Пет хиљада посјетилаца пратило је на отвореном простору сјајне композиције и извођаче али и пратеће свјетске групе попут „Бони М». На фестивалу је пјевала и наша млада Романа Панић, а из Србије су били Корнелије Ковач, Љиљана Петровић, те из Хрватске – Никица Калођера и Љупка Димитровска... Ти одавно афирмисани ЈУ музичари, узбуркали су нам затомљене емоције југословенства и на излету у оближњи град Дубровно, отворили смо душу једни другима. Причи није било краја. Љупка је још имала љупкост и младалачки шарм. Бринула се за свог Мишка /тако је ословљавала мужа Никицу кога су године попролично опхрвале. Једва су преживјели рат у Загребу и разна шиканирања... тезгарили су по Њемачкој и у Аустрији, намучили се, кажу... Иначе би скончали

од глади Били смо сви забезекнути зар је то могуће? Дубровно има велику библиотеку и добре домаћине. Књижевно вече је било двојезично. Преведене пјесме на бјелоруски читали су глумци. Добили смо отворен позив да, кад год то пожелимо, дођемо и будемо њихови гости. Људи су непосредни и мили. Једна домаћица ме је увјеравала да су љени преци дошли из Дубровника, да су Источна и Западна Двина назване по нашој ријеци Дрини, што није немогуће. Послије обилне вечере и домаће вотке с рибизлом, донијела ми је иза поноћи свој лијек – специјални врући чај од финог руског биља... Не од бјелоруског, због чега сам га попила на екс и за дивно чудо, вратила се себи, у тријезно ваљда нормално стање. Витебск још зову Мртав град јер послје рата, остао је потпуно празан. Незамисливо. Сви становници су изгинули и све је почело испочетка крајем

Другог свјетског рата. Те двијехиљадите има, цирка, шесто хиљада житеља.

Ми смо по дану ходали кроз град, гледали домаћу радиност изложену по уличним пијацама, улазили у цркву за вријеме службе, долазили на Пушкинов споменик и редовно се чудили чистоћи града послје ноћних теревенки.

Све је било умивено, од широких улица до зелених травњака... Задивљујуће чисто.. Недалеко од хотела, једног дана видим дјевојку чији лик однекуда памтим. Немогуће да знам некога овдје, али задњег дана, на додјели награда

/ГОШЕ ЈЕ ПОБЈЕДИО! /, у тамошњем театру, ријешим загонетку. Кад сам је поново видјела, сјетих се да смо једном заједно вечерале у Суботици, 1999. у рањеној Србији, пуној уранијума и туге... Тамо је она играла „Палчицу» на Интернационалном фестивалу позоришта за дјецу, а гдје је учествовало и Дјечије позориште Републике Српске из Бања Луке, са „Малом Елфом».

Свијет је збиља мали! Не каже се то тек тако, Палчице, моја велика радости..

Враћајући се у Москву из Витебска, у купеу сам направила малу закуску И позвала госте: пјесникињу Риму, Љиљану Петровић (која пјева пјеснике), два младића из Словеније.. и ми, домаћини. Ракија се свима допадала а како је била јака, свакоме је одвезала језик и причало се дуго, отворено, о свему и свачему. Помињало се и Косово, понешто своје се запјевало, али ту схватим да пјесникиња Рима мисли да ми нисмо Срби. Кад смо рекли имена нашег сина и унука, она се пренеразила... „Тоже, тоже”, викала је да исто има Игорa и Аљошу... случајност или подударност је превазишла фантазију. Отворило јој се срце и прича није било краја. Једног тренутка узела сам флашу са ракијом, прст, два при дну и рекла да ми то треба за масажу ножног зглоба.

Мила пјесникиња узе папир и оловку и брзо написа неку руску ријеч, тутну ми га у руке и рече: Сутра, ти у Москви, лијек купи ти, а ово ћемо попити.

Смијеху није било краја.. Али, Словенци су нас стално попријекло гледали и ја сам пренаглашено, због њих, закључила : Хвала на дружењу. Ово вам је све приуштила Република Српска...

Један момак паде са полице за пртљаг и повриједи ребро. Онај други га ћутке подиже... Одоше испраћени смијехом... Док су ме други грлили, на растанку, ја сам знала колико је ово путовање драгоцјено за нас, важније од било којег пута и било гдје, некад, из бивше Југе.

Ранко рече: задовољство је било више-страно / страна - у преводу значи: земља (на српском). Немојте нам шта замјерити...

Стевка КОЗИЋ ПРЕРАДОВИЋ

Из боемског ћошета

ГОВОРНИЦА

Сиса од вештице

„Да си записивао шта нам се дешавало сваки дан, имао би 365 прича годишње“ – каже ми брат мој крвави, Емил, из Баларата, у далекој Аустралији.

Били смо приправници у Бермудском троуглу. Зли буљук БАЈКАН (Брана Петровић, Александар Аца Секулић, Јакоб Гробаров, Милисав Крсмановић Крца, Амброзије Марошевић Амбро, Милан Ненадић) свакодневно се окупљао у Бермудском троуглу (кафане – Липа-Шуматовац-Грмеч).

Нема више Бермудског троугла.

Сви су одавно мртви сем Ненадића који је емигрирао у Зрењанин, па у Нови Сад, да и њих мало обрадује.

„Сећање ме лаком тугом ови,/ Вече слави и мирише липа!“ – певао је Леса Ивановић.

Међу заборављеним књигама нађох књигу објављену пре двадесет и кукур година Милисаву Крсмановића Крце „Из боемског ћошета“, коју је печатао 1997.

Крца је писао песме, уређивао новине, правио скандале и књижевне вечери у Ђуриној кући, али је био познат као пасиониранни скупљач анегдота о писцима.

„На овој врућини тешко је писати, каколи је копати њиву не знам, али зам да је пријатно седети на сплаву и пити лдено пиво или хладан шприцер.

Сећам се како смо некад одлазили на сплавове и тражили од конобара да нам донесе пиво хладно као сиса од вештице.

Сећам се да је једна наша пијанка могла и трагично да се заврши. Крене дивна комбинација на сплав, на челу са Ацом Секулићем, Батом Милановићем, Небојшом Јеврићем и мојом величином. Тукло се по разним алкохолима, „певало и љубило од хлеба до цвета“ (стих М.Ненадића).

Пило се „Ко некад, ко некад“, како је говорио Господин Срце, Александар Велики, Аца Секулић.

Не сећам се ко је чашћавао, али конобар је доносио литрицу по литрицу вина. Негда пред зору велики Секућ поче да тражи тоалет.

Мислећи од конопца да је гвоздена сајла, Секулић се навије и падне у Саву.

Ми гледам кад ће и гдје да изрони, али на тој страни њега нема па нема. Вратио се за сто и почнемо да пијемо за утопљену душу.

Јеврић скаче у Саву да спаси Ацину главу.

Нестаје и он у ноћи и Сави. Милановић се оклизне. Падне и он.

Чује се са друге стране сплава: -Крле, дођи да видиш како се расхлађују утопљеници!

Обиђем са друге стране, видим њих тројицу како се држе за ивицу сплава и лепо се хладе.

После смо се до изласка сунца сушили споља и квасили изнутра...“

Кад сам заронио да тражим Ацу, угледао сам га како плива испод сплава између понтона. Изроним код њега, а Секулић ми стави прст на уста и каже ми да ћутим. Не нпрође мало кад опет нешто плусну у воду. Ето и Милановића. Притајили семи под сплавом а кроз дске чујемо како нас лелече од срца скандалозни Крца.

Испливали смо са друге стране сплава тек после десет минута. Наш повратак са оног свет бурно је прослављен. Частио је Крца срећан што нас види живе. Наравно на писаљку. Никад весели Крца није сазнао како смо га урадили. Био је превише срећан и пијан да би потпитања постављао. (Одломак-из ЕКСПРЕСА-УРБА-НЕ ЛЕГЕНДЕ).

Небојша ЈЕВРИЋ

Промоција „Лептир сликар“

У Народној библиотеци “Бранко Радичевић” у Дервенти, 20.12.2019. године, млада дервентска пјесникиња Евита Бојковац представила је своју нову књигу под називом “Лептир сликар”, а промоцију су својим наступом употпунили ученици музичке школе ОШ “Никола Тесла”, а модератор је била Јасмина Радановић.

Издавач и рецензент Ранко Прерадовић истакао је да ова четврта њена књига потврђује да ће Евита остати у литератури. -Ако је ико сумњао да ће то дијете наставити да траје, сада последице овог дјела сигурно више нема разлога да то мисли. Дакле, Евита се потпуно потврдила у поезији и показала јавности да оно што она хоће и како хоће да каже, умије и може казати – рекао је Прерадовић.

Поред тога, он је додао да је посебно лијепа чињеница то што је и ова књига у потпуности илустрована Евитиним цртежима, што младу пјесникињу потврђује и као ликовног умјетника. -Иако долазе времена када ће се преиспитивати Евита као умјетник и та времена иду упоредо са њеним годинама, зрелашћу и трајањем, ја сам увјерен да ће она

опстати. Евита није дјевојчица попут њених вршњакиња, које имају другу врсту радозналости, него се у свом стваралаштву искључиво бави животном – природним темама. Наиме, заокупљена је темама које су ту због нас и свугдје око нас. Поједине њене вршњакиње пјесникиње баве се чак друштвеним темама, што заиста није нормално, јер те године једноставно не дозвољавају да се особа преиспитује. За сваку похвалу је то што се Евита бави љубављу и обичним стварима из свакодневног живота. Она се по много чему разликује од осталих пјесникиња, узраста између десет и 15 година, управо због тога што гаји инспирацију према

љубави, људима и природи – какао је Прерадовић.

Професор књижевности Александар Мијалковић, рецензент књиге истиче :

“И, када боље размислим, Евита ми личи на принцезу која бледог и замишљеног лика посматра бајковити свет са највише куле. И онда схвати да јој је досадно, па уместо да зевне и одспава, претвори се у ветар, па у лептира, позове јежа у госте без страха да ће јој поцепати хаљину и на крају се пресели међу звезде, или у морске дубине да тамо одспава, међу неким другим звездама. У међувремену, док она лута, остави нам стихове који ће нас забавити и натерати да зажмуримо на једно око, намигнемо ноћи и заборави-

мо да се Евита није вратила. А никада није ни одлазила. То је магија поезије.“, написао је Мијалковић.

Гост промоције, пјесник Сретто Стојаковић Лужански, који је рецитовао пар Евитиних пјесама, је кроз ријечи захвалности одао признање свеукупном списатељском креативном опусу, младе пјесникиње Евите, који је јединствен и тако савршено изражајан да достиже кроз ту изражајност праву правцату реалност и једноставност, а то само по себи значи гностичку савршеност -гдје се преплиће и спаја умност и емотивност.

Н.С.

Небојша Иваштанин

ПЈЕСМА ТРОЈЕРУЧИЦА

*Дјеци Козаре, страдалој
у усташким погромима
у Другом свјетском рату*

КО

Ко то дира голубиће мира
и приноси аждајама жртве,
ко то опет спрема бал вампира
и преврће наше кости мртве?

Ој, зелена, кад не требаш кише,
чиме ли те, сејо, натопише?
Јооој, Козаро, кад не требаш кише!

ЗАР

Зар су дани још неизвидани
љутим лијеком, хајдучким травама,
у заборав пали, зар гаврани
опет круже над нашим главама?

Зар си, мајко, мало сузе лила,
пустог крила над хумкама бдила –
зар си, мајко, мало сузе лила?

О

О, tempora, o mores! – проклетства,
зар Сотона опет оштри каму,
светкујући духовнике звјерства,
да докрајчи нејач недоклану?

Само суза још пјесме се сјети,
утихли су твоји колоплети –
јооој, Козаро, у непребол сјети!

РАЈСКА МИЛОШТА

*Пјеснику Раду Димитријевићу – Учи
и његовим ученицима у Јабланици*

Некада давно,
Јабланица је добила
име по ријечи
која се заљубила
у високе јабланове,
а данас – то име
носи по дјечи
која јабланају
у распјеване снове.

Има у Јабланици
много узвисина
које дотичу
на небу свеце,
али, тако ми Светог Духа,
Оца и Сина,
у Јабланици, по висини,
нико није виши
од дјеце.

Дјеца свуда имају
по два родитеља
(које помену понекад
и кад избије туча),
а у Јабланици
имају и трећег –

свог драгог учитеља,
кога од милоште
зову – Уча.

Тај Уча
сваке године,
међу главнице
лијепе и бистре,
у овај забачени
кутак Родине
доводи пјеснике
и министре.

Дарује их
дјечјим осмјесима
и јабукама,
које милоштује
рајска љепота,
и зато, дјецо,
пјевајте са Учом –
пјесма је најузвишенији
храм живота!

*У Јаружанима Ламинцима
(пјесничковој Јасној Пољани),
26/27. 09. 2008. године*

ПРИЧЕ ОД УДЕСА О ИНВЕРЗИЈИ

ШЕХЕРЕЗАДИНОГ МОТИВА

(Љиљана Лукић, Бисер на дну мора)

Ни у роману Бисер на дну мора (а добро би стајао и назив Са дна мора бисер) Љиљана Лукић није изневерила ни своју поетику, ни своју тему и ликове које је читалац њених претходних романа већ имао прилике да упозна. Топос средњовековне, пословично размиричне српске Босне, а сада и једним делом и простор других српских господстава на Балкану, у домену статусне игре освајања власти по сваку цену, и с тим у вези понекад бескрупулозних, калкулантских удобровољавања османске империје – поље је нарративних рукаваца овога романа. Иницијални, локални фокус овог романсирања и даље је Зво(р)ник, столни град Усоре и Соли којим влада чувена властела Златоносовића, лозом од старосте Вука, односно Вукмира и Вукашина који трагично скончавају, као што у турској похари страдају и њихови поданици, и сам град.

Узрок тог пострадања, како видимо у роману, беше ваздашње тврдо стајање Златоносовића на српској страни, како на једном месту каже наратор, неодступно стајање на српском становишту, данас би се тако рекло речником часних, слободоумних људи. Ова властела није се повијала под интересима, крупним и ситним рачуницама свога караказан времена, није мењала стране ни таборе, слепо се приклањајући овоме или ономе у рубним ситуацијама. Али није ни презала, није се бојала притисака и претњи, спремно се одупирући турској или чијој другој учени и одмазди, борећи се за свој српски статус, своје српско становиште.

Управо овај слој романа кореспондира са данашњим временом и светскоисторијским импликацијама и апоријама

српског становништва, чије векторско поље поразно откривамо и на домаћем терену, где би то најмање требало очекивати.

Наравно, стожерни лик овог романа, као и претходних са истом темом, јесте Јелена Златоносовић, племкиња будимског двора, супруга војводе Вукмира Златоносовића кога ће отровати жена његовог брата Вукашина, Теодора. Око Јелениног лика плете се и усложњава, по законима основне приче романа, вешто опонашана верзија Шехерезадине приче која у роману изневерава свој познати мотив оне која одлаже смрт и спасава на крају, а која се сад преображава у своју кобну инверзију, доносећи трагично скончаније и расап – и то је једна од врских одлика овог дела наше ауторке.

И у овоме роману затичемо стару дворску свиту Златоносовића: Батала, Стојну, дједа Лауша, монаха Тихона, слугу Дабижива, војводу Вукашина и његову жену Теодору, коб и усуд властелинске лозе Златоносовића, Зво(р)ника

и целе Усоре и Соли. Сресћемо и нове ликове – Елену (везану за доктора Никола) и њиховог сина Марија, Луку Соркочевића, Паша-бега, кога приљезни читалац Лукићеве познаје и одраније. Још је један лик стално свеприсутан овде, а то је виолентни Дубровчанин доктор Николо, добро нам знан још од почетка повеснице о Звоннику, Златоносовићима, о Усори и Соли, односно о средњовековној српској Босни. Овај медикус је успешно лечио војводу Вукмира, и незацелно ранио срце његове жене! Тај лик непрестано израња из сећања и снова Јелене Златоносовић као затон спаса и благослов избављења, нарочито после трагичног скончања њеног мужа, и девера војводе Вукашина, те двојаке опасности (од Турака и краља Стефана Твртка II Котроманића, па и, из сенке, депота Ђурђа Бранковића) која ће наднети (и сручити) над њу и зво(р)нички престо, у „слабој Босни, раскомаданој између српске властеле“, како суфлира наратор.

У роману Бисер на дну мора прича је, или рукавци прича, заправо главни лик, стожерни јунак, како и приличи духу приповедачке Босне, духу који се одупире целату званом време, Кад физички нема неких одсутних (или подразумевајућих) ликова као бивших или потенцијалних актера следећујућих догађаја, или се, пак, на временској сцени тренутно ништа битно не дешава – ту је увек прича, ту су приче. Да одмене, надоместе, разоноде, утеше, разблаже, одложе удес, успоре клатно, надежду принове, али и нешто кобно наслуте. И најчешће су ту због тога – те приче од удеса, стално имајући на уму, као својеврсни коректив, да је фабула романа везана за вилајетну земљу Босну, а не за Персију, што је неупоредива и непремостива разлика! Такође – и

кад се не путује – онда се прича, јер се баш тада можда најдаље и понајбоље путује. Причати и путовати су синоними! Наравно, не трба превидети чињеницу да те приче семантизују ткиво романа, спајају, повезују, премошћују простор и време, пролазе кроз тунеле времена и казују са оне, друге стране.

Долазак Елене и Паша-бега у дворе Златоносовића, и њихово заносно приповедање о Италији и њеној спомничкој култури и уметности, односно Пашино о поезији персијских и арапских песника, нарочито о Шехерезади, као и о знаменитим личностима арапске културе и цивилизације, приликом његовог ходочашћења на Путу свиле – најаву је, овога пута злокобна, показаће се, Духа Шехерезадине приче. Стопама Елене и Паша-бега стићи ће ускоро, на непогрешиву адресу, само оличење кобне судбине – бануће у двор два путника-намерника са Пута свиле, Шпанац Руј Гонзалес де Клавихо и Италијан Роберто Перколино. Руј је био први Европљанин који је посетио Техеран и то описао у својој путописној књизи. Јелена – жељна приче из великог света, и достојног друштва у својој тескобној усамљености – неће тада знати да су ова двојица препредењака (а један је, видећемо, био и плаћеник!) претходно већ били на двору деспота Ђурђа Бранковића (који је она са свитом безуспешно походила, тражећи спас од Турака и краља Твртка) а где су ова два свата добила тајни задатак од проклете Јерине, како су у то време српски себри називали жену деспотову.

И управо овде, на овоме месту, отпочиње да се одмотава нит драмског језгра романа са трагичним исходом по њене кључне ликове. Благоглагољиви какви јесу били, Јелену ће опсенути, и неопростиво зајатити њену властелинску опрезност причање ове двојице о градовима и чудима које су видели на Путу свиле. Њихова прича у наставцима, отупиће Јеленину будност, и будност целе дворске свите и страже, и даро-

вати време уротничкој дружини Краљ-Јерина-Турци, док не стигну убице војводе Вукашина, господара Усоре и Соли. Како овде видимо – прича може имати и своју сурову страну и накану – и довести целата до његове жртве! Зависи где је и ко прича – и поготово ако је приповеда прерушена Шехерезада, заправо забрабуљени Шехерезадини гласници, као што је то у роману. Чини се разложном и помисао да је, на овом примеру, у причу као божански поредак, зло доспело извана, из света (ако знамо да свет и јесте место зла), доспело као искушење и *hibris*, а као опомена разметљивом причаоцу. Али и слушаоцу кога је простота радозналости засенила, заглувела!

Сви они који сувисло и јоште медено причају, поготово ако су на прилику писци, јесу Шехерезадини љубавници, писао је Радослав Братић. Али, успут речено, не треба заборавити елементарно знање – да и међу љубавницима, овим или оним, итекако има протува и подлаца!

Романескна прича сада бива ритмичнија, а трагични догађаји, старински речено радња романа се згушњава и нагло, вртоглаво скруњује, сенчећи једним својим делом, ако се не варам, и ако није прејако, укрштај хепенинга и хеппиенда. Исхак-бег опсађује својом војском Зво(р)ник, вођен физиолошким слепилом да се докопа чаровите Јелене Златоносовић. Тог бисера на дну мора! Пре самог часа турске похаре и осветничког разарања, у двор бајковито нахрупи доктор Николо који затиче Јелену у несвесном стању, и избавља је, буквално и метафорички, из приче романа коју је натрунило вечно зло. Господарицу Усоре и Соли отровала је јетрва Теодора, као и њеног мужа Вукмира. Управо ова околност послужиће ауторки романа (а пре свега на добробит њеног романа!) као залог спаса моралног и племићког образа господарке Усоре и Соли, Јелене Златоносовић!

Завршницу романа допричава повесница монаха Гаврила, што је добро решење, једини, чини ми се,

ваљан избор да се часно изађе из овог судбинског замешатељства и велике трагедије,

Роман Бисер на дну мора (а могло би, као што рекох и: Са дна мора бисер), попут истородних дела Љиљане Лукић – јесте роман о четвородимензионалном путовању кроз простор и време, културе и цивилизације, путовање које се на једном месту укрстило са Путем свиле, и једини истински путник (са) тог путовања јесте Јелена Златоносовић која није путовала у далеке земље. Српска властелинка – да се подвуче – из српске средњовековне Босне, Босне у којој ни млетачкој чаши није добро, тешко јој је бити у том вилајетру, јер боде очи других као кула да је, а немоли да добро може бити женском иксану, како нас учи Андрић.

Стога је ово роман превасходно о судбини српске жене у средњовековној Босни на коју су своју стрелу одапели Агарјани, али и роман путопис, роман бедкер; такође и роман културе, јер они који путују и не путују осећени су уметничким лепотама Грчке, Италије, Шпаније, Јерусалима, Свете Горе, српских предела, дворова и манастира, Персије, Средње Азије, Кине. Истовремено он може да се чита и као историјски роман, заправо роман о историји; главином свога тока може да се рашчитава и као љубавни роман, испричан са дистанце, из даљине, да тако кажем.

Као и претходни романи Лукићеве, и овај је проткан пробраним песничким и прозним текстовима најпознатијих наших и светских песника и писаца. Та прожимања су, с једне стране, песничке есенције романескне драматургије, душевних стања и судбине ликова, и с друге, мале лирске цезуре за читаоца, да овај предахне, пресабере се, и увиди – ако није досад! – да је књижевност судбински обујмила све – па и њега самог!

Анђелко АНУШИЋ

Промишљање

БОСНА

Одувјек је Босна живјела јединим животом за којег је знала, у крви замућених нарави, времена и судбина, ријетким и кратким периодима мира, гажена туђом чизмом, унижавана и понижавана, досљедна у болу своме, непрекидно започињана никада завршена стара мука. Настала и опстала на једном од најнеуралгичнијих мјеста земаљске кугле, у додиру свих могућих и немогућих разлика, изводљива као примјер једино овдје на овоме скученом мјесту, гдје је још само БУДИЗАМ недостајао па да се све нађе, стекне ту као какво чудо, несхваћена као паметан човијек, она је трајала и гледала. Нигдје као у овој преболној земљи људски створ није толико крупан и видљив гдје штрчи истином

својом, гдје се све мјери па и мисао, траве ослушкују, птице гледају, пчеле и мрави разглашавају, све је у кривом дослуху. Страх је у њој покретач живота. Видљиви свеprisутни страх, онај који се НАСЛИЈЕЂУЈЕ, СА КОЈИМ СЕ РАЂА, ЖИВИ И УМИРЕ. И нигдје човијек није другоме проблем као у овој земљи толико необичној од туге дубоке као најдубљи сњегови.

Ово је земља у којој се људи мало разумију а истим језиком говоре, у њој је рутина исукати зло са свих страна и од сваког, овдје се гине из навике најочитије, мржњу први примјете туђи, ту постојећу рогобатну нетрпељивост, али само као своју прилику да више закувају, запрже, да буде горе, мучније, који осим вјечитог уплитања немају заједничког са

овом земљом ама баш ништа, рушеном и упорније изнова заданом творевином. Пиромани зла, закахивачи њезине несреће и зулумћари увијек су исти, историјски препознатљиви и са њима узроци, само су поводи другачији такође смишљани код опет ових туробних наваљивача и пуштахија. Зато ако се историја негдје понављала грубо, понављала се овдје на овоме мјесту. Али је земља ова лијепа, на себе лијепа, нигдје сличне нема са толико раскоши и љепоте она је због себе таква нападана, никада остављена, несрећна а вољена, апсурдна, као жена фаталне радости. БОСНА а бијесна, на себе бијесна, можда се таква тробала и звати? БИЈЕСНА.

Андреја Ђорђе ВРАЊЕЛИ.

CRNA SUZA

Vjerovao sam njenom peru,
Odveo me u krivom smjeru,
Vjerovao sam u riječi na papiru,
Sad ih palim sam u miru!

Za tvoje slatko pismo,
Ja sam pogrešna adresa,
Pepeo ti vjetrom vraćam,
Kako ćeš na nebesa?!

Nek' ti pepeo oko takne,
Nek' ti sjaj iz njega makne,
Nek' ti crna suza lice vlaži,
Nisam papir da trpi tvoje laži!

ZEMLJOTRES

Dok lišće iznad nas,
Pije zadnju toplu zraku,
Duša mi lebdi,
S tvojom u meraku!

Vjetar lagano uz svoj ritam,
Zove lišće na ples,
Tvoja ljubav u mom' srcu,
Doziva zemljotres!

Miris zrelog grožđa,
I, pčele su oko nas,
"Želim te vječno",
Još me grije tvoj glas!

KRAJ U PJESMI

Dok sevdah k'o vino,
U meni oluju sprema,
K'o Toma se pitam,
Što te večeras nema..
Što te nema...

Stoj jarane, Zajedno smo jači
Kažu dva Halida šta ljubav znači,
Al' Dino Koprivom moje srce žari,
Vatra mi tijelo k'o papir pali...

I sad me po tebi poznaju,
Ne budi Trag u beskrajju,
Kad mi dođeš ti Cesarica,
Slušam Olivera jer si moja kraljica
Moja Nesanica!

BIOGRAFIJA

Ademir Sefer rođen je 27.8.1985 godine u Jajcu, gdje trenutno boravi sa suprugom i kćerkom. Po zanimanju je fizioterapeut. Pisanjem poezije bavi se od školskih dana. Poetska ostvarenja objavljivao je u zajedničkoj zbirci grupe autora "Kliktaji s Plive", zatim u časopisu kulture "Sutra" i raznim net portalima.

То је живот

Касни јесењи дан.

-Кол'ко сати?О Боже мили што се рано смркава. Мркли мрак. А виде, тек пет сати.

Ђуран улази у кућу. Скида капу, рутински, онако ноншалантно је набаци на њено мјесто, а потом скида кожун и вјеша на његово мјесто, на вјешалици окаченој на врата.

-Ха!

Јоки испаде лонац из руке. Најновији. Купљен у прошли уторак.

-Ђо ђаволе!

-Шта би?

Трже се Ђуран.

-Ма носи ме кврагу. Испаде ми најнувији лунац. Улупи га.

-О његову главу. Та, није о'злата.

Тјеши Ђуран своју Јоку.

-Ма није. Кат сам ко кљаста. Иј, кврагу небил'!

Сједа Ђуран на сточић. Изува вунене чарапе. Баци их за врата.

-Дај лавор.

Носи Јока лавор, пешкир, сапун. Стави испред Ђурана. Оде до креденца да налије и чашу ракије. То је редовни ритуал. То се ради по аутоматизму тако већ скоро четрдесет година. Ред се зна. Умор се сапрати мора. Вода и сапун са вана и ракија изнутра. Уз вечеру прича о протеклом дану и планови за сутра.

Потом, ако нико од комшија није дошао на прело, домаћица узима плетиво у руке. А Ђуран се ваћа оне дебеле књиге што му је син још прошле зиме донио на читање. Али кућански послови и обавезе не дозвољавају да се редовно чита. Кад се ухвати прилика, прочита се неколико страница. Док умор не почне очи склапати. Док Ђуран заспе и руке клону од умора, књга

се сама склопи. Јока пусти домаћина да први сан слатко отхрче, па га буди да у кревет пређе. Лаку ноћ и лијепе снове једно другом пожелеле. Сутра је нови дан. Сутра им дјеца и унучад долазе. Биће пуна кућа чељади и радости. То је живот. За то се живи.

Ђуран

Гледам старог Ђурана, сам сједи за столом у ресторану једног маркета, цигарета у једној руци, а прстима друге руке куцка по столу. У неким је мислима, очито. Пренух га поздравом.

-Здрав Ђуране!

-О! Виде тебе! Еда те брате мој? Откат те нијесам видио има цигањска година.

Помјера столицу као знак позива да сједем. Прихватам позив, драге старине и људине, умна и честита човјека. Док се ја смјештам одговарам му на кратка питања о себи и породици. Прилази нам конобар.

-Мали, дај овом чоекуну да једе, пије, по жељи. Наспи и мени још 'едну.

Тежачком руком, још увијек стамена човјека, нимало њежно, али много емотивно ме лупи по рамену.

-Што си нешто замишљен Ђуране? Нешто ти није како треба, нису ти све козе на броју.

-Па и нијесу. У праву си синовче. Немерем никако алаисати неке ствари. Мислим људе. Ето. Ај' то што се вријеме пореметило. А ни оно није само о'себе, ман га људи обаталише. То инекако, већ смо се привикли. Ман људи. Који ђаво њи

обатали. Е то, то је мени. Па чоече, ђе се изгуби љуство и карактер. Немеш чоека наћи да га свијећом тражиш. Ево ти види овије политичара. Те банде и гадова. Па божи створе, то ти је све голи лопов. То је толико наотимало себи и обогатило се да се чоек пита, па оклен то толико. Неђиљеми свете некад ја нисам ни зна' да смо ми као држава то толико богатство имали. Ево ти види, краду већ, омало, триест година и још нијесу све покрали. Изгустирали крађу па сат отимају. Отимају ко ајдуци. Само су ајдуци давали сиротињи. А они отимају од сиротиње и међ'собом дијеле.

Узима Ђуран своју чашу. Наздрављамо.

-Ај', живио ти мени. Знаш ти и ђеда и ћаћу. Добри, честити и поштени људи. Имаш право што нијеси у политици. И немој никад ни бити. Обрука би и девето кољенк унатзат да се политиком бавиш.

Отпи Ђуран пола чаше свог пића. Па настави.

-А тек ова брука. Ово сваћање. Јутрос онај онога и скупшти ошамари. Боже ти сачувај.

Прекрсти се Ђуран у знак згражавања на све досадашње догађаје у политичким круговима. Потапшао сам га по рамену у знак слагања са његовим размишљањем. Позвао конобара и платио скроман рачун за пиће, што је добри Ђуран невољно прихватио. Оставио сам га и отишао са мислима како је старина у праву кад негодује и згражава се на понашање и лоша дјела политичара.

Маринко ГРУБОР Мате

Часопис „Крајина“ остварио још једну панораму „Књижевност Крајине данас и овдје“

Хумор и сатира живих аутора

Састављаач панораме је књижевник Ранко Прерадоциј који је сада већ далеке 1980. Године у листу „Глас“ остварио „Прву послеријатну панораму крајишког хумора“

Часопис за књижевност, науку и културу „Крајина“, који у издању Издавако-штампарског предузећа „Арт-принт“ Милана Стијака излази близу двије деценије, у свом двоброју 69-70 а за јесен-зиму 2019-2020 године, објављује у већ знамом серијалу „Књижевност Крајине данас и овдје“, објављује „Панораму

крајишког хумора и сатире“ коју је саставио књижевник Ранко Прерадовић. Иначе, овај је аутор, више симпатизер него ли и сам хумориста и сатиричар, сада већ далеке 1980. године остварио „Прву послеријатну панораму крајишког хумора“ коју је у више од годину дана објављивао у недељном издању ономадног „Гласа“.Првот-

на панорама за „Глас“ почињала с Бранком Ђопићем, а завршила гада посве младим карикатуристом Ђорђа Лазаревића, а ова нова, биљежи остварења двадесет седам живих стваралаца на око 250 страница „Крајине“. У новој панорами, дакле, нема карикатура али зато су ту хумореске, сатирична поезија, епиграми, афоризми и сви други видови писаних хумора и сатире Босанске крајине. Ту су, дакле, Миле Басало, Миладин Берић, Ернест Бучински, Живко Вујић, Вукашин Вукадиновић, Бошко Гргић, Зоран М. Грумић, Живко Ђуза, Чедо Ђурђевић, Милош Зрнић, Небојша Иваштанин, Слободан Јанковић, Василије Каран, Данило Карапетровић, Биљана Китић Чакар, Горан Кљајић, Ђорђе Латинић, Гојко Мандић, Мирко А. Марковић, Борислав Митровић, Бране Моцоња, Динко Османчевић, Радован Пиљак, Зоран Ратковац, Дарко Самарџић Кодар, Буро Стипановић и Војин Тривуновић. Одабраним радовима предговорни је текст састављача Прерадовића с насловом „Шаренице времена“ гдје се доводе у везу поменуте двије панораме аутора Ранка Прерадовића, који ју хумору и сатири Крајине урадио доста прије свега објављујући у Књижевној заједници „Васо Пелагић“ Бања Лука бројне књиге сатирично-хумористичке садржине, затим покрећући и одржавајући манифестацију „Митинг хумора и сатире“, као и новина „Јазавац“ и страница хумора и сатири у „Крајишким новинама“, „Ослобођењу“, „Змијању“ и другдје. И сам је, својевремену, сарађивао у „Језу“, „Гласу“, „Боцкалу“, „Веселом свету“ и у другим листовима, ревијама и часописима, као и у радио и телевизијским емисијама.

-Замољен од Милана Стијака, покретача и власника часописа „Крајина“ да сачиним ову панораму, био сам не мало обрадован што могу опет, и још једном, да „окупим“ живе ауторе из области хумора и сатире, али и да допринесем некој врсти „панорамског приказивања“ јденог од тако значајних књижевних родова, као што је хумор, односно сатира. Посао сам обавио што сам боље могао, свкестан да понеко, ко не би смио, из ко зна колико разлога, изостаје из оваквих панорама. Рецимо, мени је ко зна због чега (можда из личне забравности или љености) изостао сјајни Милутин Пејић, којем се извињавам, а који је морао обавезно бити уврштен у ову „Панораму“. А, опет, можда је неко ушао ко није ни очекивао, можда чак није ни заслуживао, али, ето, тако је то са овим и оваквим работама. Лично сам, ипак, задовољан овим избором, а задовољни су били и читаоци, па и хроничари културе, коју су, нарочито у „Независним

новинама“, поклонили пажњу овој работи. Надам се да ће једног дана ова панорама доживјети ново издање и помитири ону из осамдесетих прошлог вијека и ову из ових година данас – истако је Ранко Прерадовић.

Милан Стијак истиче да је остварено десетак панорама у оквиру серијала „Књижевност Крајине данас и овдје“, почев од панорама поезије, прозе, критике, стваралаштва за дјецу, као и духовног, стваралаштва и посветнице Светом Сави, књизи и библиотекарству и сличне, као и панорама посветница духовне књижевне творевине, од поезије и прозе, до есејистике и промишљања и сличних текстова, а за осам вијекова аутокефалности Српске православне цркве, односно осам стотина година њеног постања.

-Све су те панораме, сигуран сам, подсјећање будућности на наше трајање и трагање, данас и овдје, у овим тешким околностима и нимало лијепим временима,

па осјећам потребу исказати захвалност свима који су на било који начин подржали и помогли излагање ових наших панорама. Критика је, онолико колико је има и колико, уопште, биљежи ишта што се овдје у том смислу догађа, имала симпатије за ове панораме које је било не мало лако остварити јер оскудица финансијских средстава спутава сам часопис, па и његове све акције и активности, какво је ово паонрамско „дијељење“ књижевних родова и варијанти у нашој Крајини- додаје Стијак.

Све што је, дакле, на овом плану урадио Милан Стијак и његов часопис „Крајина“ заиста је од значаја који ће, како сам каже, бити подсјећање будућности на неку њену прошлост, а заправо, на ову нашу данашњост и њено стваралаштво. Хумор и сатира су представљени на начин на који је то једино било могуће.

Сл.СТАНИЋ

ПОЗДРАВИ ДЕСАНКУ

(Зорици Турјачанин)

1.
Боре без лица...сањива старица
Не воли што жути..
Удише печати зеленило лира
Ријетко се љути..
мјера је вриједности
ђачких лектира
Тражи адресу! У журби
Збуни ме, (не од хира).

У децембру о књизи пише:
Ово је лијек дјечи немира
Лепршаво, негдје сувише...

За крај рече: ти нећеш моћи
с брда у град..
бијели се покров
јед и јад... нећеш по цичи
за рукопис доћи..
знам то... ја сам доктор...

(мобилни испуни смијех)

Хао!Љубим ти очи...

Ја теби љубим мамино име...
Она се није бојала зиме...

И у Београду сам зебљичава била
А сада.. ледим се,буквално, мила...
Ко зна кад ће сунце у Крајину доћи
Мени, можда, никад!
А ја сам своје завршила.

2.
Побјегла бригама
животним, у село
Остајеш у књигама!
Касним на опијело...

Задњи комад пута
Не ситниш кораке
Из бајке – црквице
Носе те до раке...

Збогом, докторице!
Поздрави Десанку
Од пјесничког пара
Из људске улице

Стевка КОЗИЋ ПРЊЕРАДОВИЋ
(11/14. фебруар 2019, на Козари)

Осам и по деценија КАБ-а

Од академизма до примитивизма

Слободан Рашић -Бобара,фото-хроничар града на Врбасу, аутор изложбе „Плакат- 85 година Клуба академицара Бања Лука“ отворене 2.децембра 2019.године у Банском двору у Бањој Луци

«Хоће ли слобода умети да пева, као што су сужњи певали о њој», одавно већ антологијски стих Бранка Миљковића,био је мото обиљежавања 35-годишњице КАБ-а, оне земљотресне 1969. године (управо смо прошле јесени обиљезили 50 година катастрофалног земљотреса!).

Сада је сасвим јасно, да слобода није умјела да пјева, као што су сужњи пјевали о њој!

Када ови данашњи политички лидери, у своје дневно политичке сврхе, устврде како је Југославија била промашени пројекат,евидентно је да о свему што су стварале минуле генерације њихових очева и дједова, имају негативно мишљење а добро је само оно што су они у својој ‘камери обскури’ овјековјечили, па ма колико то јадно ,биједно и

накарадно било! Да се ни КАБ-а не сјећају, било је јасно већ на отварању изложбе у Банском двору (ех, Дом културе!), јер нико из Градске нити ‘државне’ власти није се удостојио присуствовати, неки примијетише одсуство посљедњег предсједника и ‘укопника’ КАБ-а,Небојше Радмановица-Прапе, иначе историчара и још увијек актуелног б-х политичара! Али, зато није мањкало старих КАБ-оваца којих је и поред ‘кијамета’од времена и грађевинских радова око Банског двора, било довољно да испуне мали салон у којем је аутор Слободан Рашић поставио ову фото-документарну и меморијалну изложбу,састављену од плаката и фото-докумената (у сарадњи са Архивом РС), који свједоче о једном времену, епохи, авангардним људима Бање Луке, Врбаске бановине, Босанске Крајине, између два свјетска рата и поратном периоду социјалистичке Југославије, па све до касних осамдесетих XX вијека,

до када је КАБ добио у свом постојању.

Основан 16.августа 1934.уБањој Луци од стране прогресивних интелектуалаца и родољуба као покрајинско студентско (академско) удружење, бавећи се економским, социјалним и културно-просвјетним подизањем села и цијелог крајишког региона а чланови Клуба дјелују и у својим студентским срединама, највише у Загребу, потом Београду, Сарајеву, Љубљани, Скопљу, али и на универзитетима широм Европе. До почетка рата (2. свјетског), КАБ је био политички,организационо и програмски, истински израз активности КП Југославије, што свједочи и чињеница да је девет чланова Клуба академицара Бања Лука, проглашено народним херојима Југославије, први предсједници Раде Личина и Никица Павлић, потом Ивица, Јосип-Шоша и Драго Мажар, Ранко Шипка, Осман Карабеговић, Раде Басић и Велимир Стојнић, а преко педесет чланова КАБ-а, учесници су рата од 1941.године. Поводом 40-е годишњице КАБ-а, указом Предсједника СФРЈ, Јосипа Броза Тита од 23.септембра 1974. године Клуб академицара Бања Лука, одликован је орденом Братства и јединства са златним венцем.

Тог давног августа 1934. на Сутурлији у бањалучком Горњем Шехеру, Клуб су основали бањалучка и крајишка патриотска и прокомунистичка (скојевска) омладина са нарочитим сензибилитетом за социјална, културна и просвјетна питања и живот студентске и средњошколске (матурантске) омладине.

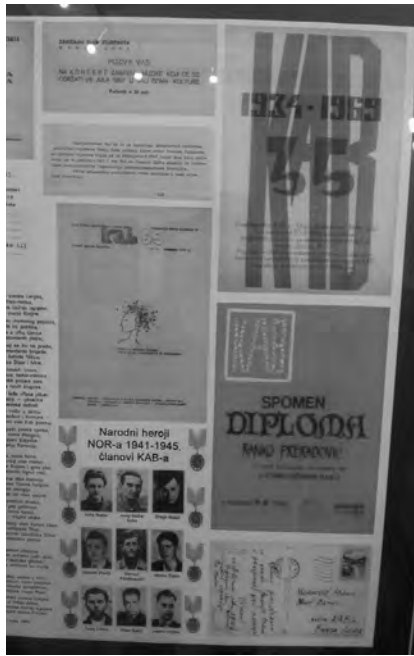
КАБ траје око пола стољећа,од раних тридесетих година

двадесетог вијека са високим социјалним, културним и политичким циљевима, па до касних осамдесетих, пред распад Југославије, 'шлосерских' времена моралне кризе и изгубљених идеала када се КАБ претворио у омладинску радну задругу за истоваре и копање канала тј. голо преживљавање студентске сиротиње у КАБ-овој башти 'сљезове боје'.

У помало комеморативној и носталгичној атмосфери сјетно расположених старих КАБ-оваца, лијепо одабрану, зналачки припремљену и мајсторски постављену изложбу плаката у 'Арт-деко' ретро стилу, антииндивидуалистички и антихедонистички са јасном идеалистичком и хуманистичком социјалном поруком, информативно-едукативна, колико и умјетнички артикулисана са естетиком прохујалог времена, скоро цијелог једног стољећа, чију хронологију, оком камере, вјешто прати њен аутор, бањалучки фото-хроничар, умјетнички фотограф, фоторепортер, мајстор сцене и професор фотографије Слободан Рашић-Бобара.

Изложбу је у умјетничком салону Банског двора, отворио домаћин Младен Матовић, композитор и диригент, директор ове културне институције, стручно и надахнуто је говорила Верица Стошић, из Архива РС, а посебну чар вечери, дало је спонтано аутентично сјећање на минута КАБ-овска времена, једног од председника, Каменка Касиковица. А за умјетнички угођај у салону Банског двора, те прве сњегне децембарске вечери у складу са ликовним амбијентом Бобариних плаката, потрудио се маестрални музичар-гитариста Жељко Пламенац, који је са 'Старим Пјером', заправо и отворио Изложбу плаката '85. година Клуба академицара Бања Лука'.

Др Раде ДУЈАКОВИЦ

Високо признање проф.др Душку Вејновићу, нашем сараднику

СТАТУЕТА „КАПЕТАН МИША АНАСТАСИЈЕВИЋ“

Међу овогодишњим добитницима високог и значајног признања са имеом капетана Мише Атанасијевића, познатог добротвора и ктитора београдског Капетан Мишиног здања, нашао се и бањалучки активиста, професор Универзитета, др Душко Вејновић. За добијање награде претходило је широко образложење о дјелатности Вејновића, иначе нашег члана Редакције и сталног сарадника, које дјелимично цитирамо: „проф. др Душко Вејновић, рођен је 16.1.1961. године у Соколишту, општина Нови Град, раније Босански Нови, доктор социолошких наука, редовни је професор на Универзитету у Бањој Луци девет (9) година, изводи наставу на Факултету безбједносних наука, Факултету политичких наука, Факултету физичког васпитања и спорта и Шумарском факултету Универзитета у Бањој Луци.

Предсједник је и оснивач научно-истраживачке организације Европски дефендологија центар за научна, политичка, економска, социјална, безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања у Бањој Луци већ 23 године, главни и одговорни уредник и оснивач теоријско – стручног часописа Дефендологија, предсједник је научно-истраживачке организације Удружења наставника и сарадника Универзитета у Бањој Луци, активно учествује у раду Одбора за образовање, науку, културу и информисање, те Одбора за безбједност Народне скупштине Републике Српске.

Оснивач је и утемељивач социолошких аспеката заштите, безбједности и одбране на научном дискурсу

заштита+одбрана=безбједност, што обједињује Дефендологија по Хегеловој дијалектици као нова парадигма у науци. Оснивач је Дефендологије као науке, научног поља у којем су уже научне области заштита, одбрана и безбједност.

У својој радној каријери осим образовања и истраживања као прве и друге мисије Универзитета, посебну пажњу је посветио развоју треће мисије Универзитета, а тј. ангажовање Универзитета и академске заједнице у друштву, држави, околини.

Сарадник је са више међународних научних институција, професор по позиву, истакнути научни и јавни радник. До сада је објавио 30 књига, преко 110 научних радова, преко 50 стручних радова, те учествовао у реализацији преко 50 научно-истраживачких пројеката.

Све референце проф. др Душка Вејновића видљиве су на страници Универзитета у Бањој Луци Duško Vejinović unibl.org и сајту www.defendologija-banjaluka.com.“

Друштвене теме: Паритет и демократија у Босни и Херцеговини

Демократија – идентитет владајућих и оних којим се влада

Историјски је познато да ниједна власт, нигдје и никада није имала (нити по природи саме власти може имати), „унутрашњу легитимацију“ свих. Политички легитимитет и опстаје на сталном оправдавању и оспоравању власти, без обзира којим се средствима при томе служили имаоци или оспораватељи власти. Свако је владање недемократско, али свако владање није једнако недемократском. На тој, на око ситној али значајној и осјетљивој разлици треба градити одбрану вриједности демократије. Начело партијетног одлучивања не удовољава ни неким елементарним захтјевима и достигнућима демократије приватног власништва (грађанске демократије), а камоли савремених видова демократије. У унутрашњој логици БиХ политичког система не постоји општи интерес. Постоји само договарање и утврђивање заједничких интереса у дејтонској БиХ. БиХ и није мишљена као политичка заједница, као оно опште свијета посебних интереса, већ само као могућност договарања посебних интереса око мјере заједничког интереса. А и у томе је договарању системски префериран (а у пракси апсолутизован) посебни интерес. Одатле толико муке и утрошка енергије око утврђивања и остваривања заједничких интереса у дејтонској БиХ. Паритетни принцип одлучивања у институцијама БиХ (који се практички своди на право вета) полази од претпоставке о неком јединственом, хомогеном и непротурјечном националном

(ентитетском) интересу. Национални суверенитет у БиХ све више се надређује народном суверенитету. Ова апсолутизација националног, паритетног принципа треба националним политичким бирократијама, које тиме јачају своју моћ и учвршћују темеље своје репродукције. Наша „паритетна демократија“ представља својеврсни облик плуралистичке демократије, демократије која уважава групу, али не уважава појединца. У тако сложеној, више националној заједници каква је БиХ, такав је облик плуралистичке демократије незаобилазан. Међутим, ако он буде искључиви облик, ако се фаворизује (а те су тенденције евидентне), ако из политичког процеса потисне појединца као субјекта политике, онда је сасвим реална опасност од узурпације моћи појединаца и ужих група као „заступника и бранитеља“ групног, националног интереса. Оваквој опасности и тенденцији иду на руку околности недовољно укоријењене демократске традиције у БиХ и институционални политички систем скројен по мјери „групне демократије“. Ако је при томе темељ овакве демократије нација, онда је од узурпације моћи до неке од варијаната тоталитаризма само један корак. Ако БиХ мислимо као заједницу, једина демократска алтернатива равнотеже између паритетног и већинског демократског принципа. Сада је у БиХ принцип већинског суспендован, па се у БиХ може говорити о „вето федерализму“. Демократски прин-

цип већинског одлучивања о свим питањима у институцијама БиХ би обезвриједио принцип начелне равноправности ентитета као федералних јединица, а то значи и равноправности народа, тако и тенденција ка апсолутизацији паритетног принципа нарушава не само демократско начело, него и темељне принципе федерализма. Постоје, наравно, нека питања, као што су темељна питања конституције глобалних односа у БиХ која се морају рјешавати паритетно, како би се избјегла свака мајоризација и национална дискриминација. Ако се, овај принцип примјењује сувише широко он блокира сваку могућност рационалног функционисања система, или боље речено, систем се претвара у поприште дневних сукобљавања посебних интереса. Оутпут је тога провизорија да су сви на губитку. Треба наћи равнотежу између мајоризације као одлучујуће моћи већине и солуцију за „тиранију мањине“.

Дејтонски Устав БиХ је датост коју наша произвољна вербалистика не може промијенити већ може, напротив, отежати пут до тих промјена. Устав није визија ни утопија, он је конститутивни, реално-програматски акт. То, између осталог, значи да његове категорије морају бити јасне, оне морају означавати реално стање и бити погодан инструментариј за боље разумијевање и мијењање тога стања. Занемарује ли оно збиљско, Устав не може бити ни погодан програмски оквир и пројекција за нешто ново. БиХ је

ствар договора два ентитета и три конститутивна народа, дакле она опстаје само условно: у толико и тако, уколико и како се договоре ентитети и конститутивни народи. За Србе у Босни и Херцеговини није прихватљив никакав облик изнуђеног унитарног јединства. Прихватљиво је једино јединство различитости, јединство у разликама. Ако, међутим, инсистирамо на специфичностима и разликама, само на посебноме, онда јединство постаје фикцијом или алибијем за сепаратизме и национализме. Шта уопште чини БиХ као заједницу, ако не свијест о заједништву као израз њезина друштвеног бића, дакле, и културна, духовна синтеза. Не чини је ваљда само институцијско нормативни поредак („систем“). Постојећи модел федерализма у БиХ, иако садржи битне елементе конфедерације, није (једина) запреке интеграцијским процесима. Тим прије треба се питати о другом, „вансистемским“ узроцима евидентних појава дезинтеграције. Они свакако нису економски- без обзира што су економске посљедице не само уочљиве него су и катастрофалне- јер економска логика тражи интеграцију и концентрацију. Ти су узроци прије свега политички. Воља за моћ политичких олигархија све моменте социјалног живота препарира за властиту употребу. Кад јој у ту сврху затреба мало национализма, она ће га присто испоручити, кад јој затреба мало већа доза непријатеља, она ће их продуцирати- измислити (или ће се „позвати“ на већ постојеће и познате непријатеље). Све драстичније манифестације и ерупције национализма у нас збиле су се и збивају се било бод изравном диригентском палицом политичких олигархија, било уз њихов прешутни пристанак. Овај се пристанак повлачи тек када национализам толико ескалира да почиње угоржавати своје менторе и подстрекаче. Само воља за моћ често је кратковидна, дозвани

дух из боце зна неконтролисано експлодирати и не да се натраг у боцу- од слуге постаје господаром. Легитимисање политичке воље која нема своје утемељење у народу-грађанима настоји се задобити у нацији. То су већ легално откључана врата национализму, који увијек вреба своју прилику. Социјална му криза итекако погодује.

Систем и криза у БиХ

Постојећи модел Босне и Херцеговине садржи битне елементе конфедерације, али он не смије бити запрека интеграцијским процесима. Узроци интеграције и дезинтеграције Босне и Херцеговине су прије свега политички. Воља за моћ политичких олигархија све моменте сложеног социјалног живота препарира за властиту употребу. Све драстичније манифестације и ерупције национализма и националних искључивости у БиХ збиле су се и збивају, било под изравном диригентском палицом политичких олигархија било уз њихов прешутни пристанак. Легитимисање политичке воље која нема своје утемељење у народу настоји се задобити у нацији. Национализму итекако погодује социјална криза код функционисања Босне И Херцеговине одлучујући субјект није грађанин, него нација. Грађанско је де факто подређено националном, државном, ентитетском. Све наше диобе и национални бункери у БиХ из којих се договарамо и споразумијевамо имају у своме темељу, не повјерење и свијест о заједници, него страх и неповјерење, у чијој је позадини поимање националног и политичког као приватно-власничко. У Босни и Херцеговини тешко се скида пртљаг прошлости. Наш духовни простор још увијек је пренасељен нашим траумама, преосјетљивостима, реваншизмима. Умјесто истине будућности, правимо још увијек „билансе мржње“, па бирчимо

парцијалне „истине“ прошлости. То, наравно, не значи да црне билансе треба заборавити, али оне не могу и не смију бити путоказ и критериј будућности. Дуго је година и десетљећа на БиХ етничким, геополитичким и културним просторима трајао процес „онеспособљавања свијести“, прозиводећи незнање, примитивизме и конфликте за туђ рачун, да бисмо били спремни („оспособљени“) за критичку саморефлексију. Проблем БиХ је закон духовне тромости као једини закон у миљеу наше политичке културе. У БиХ треба бити противник сваког хегемонизма и унитаризма, али је исто тако било чији сепаратизам и национализам највећа опасност и „хисторијска куга“ за БиХ. Формула заједништва у Босни и Херцеговини је претпоставка самобитности, самосталности и модерног опстанка Босне и Херцеговине. Различите парафразе те формуле; националистичке, сепаратистичке, либералистичке, унитаристичке (а све су оне „у оптицају“), раде не само против БиХ као цјелине него и против народа у име које га би да говоре. Народ не живи лагодно, хоће само „круха и игара“, народ има дуже памћење од појединаца: он мисли из сабраног историјског искуства, из невоља, узлета и мука читавих генерација па му није стало до тога да буде другачије, него да буде боље. БиХ за неке данас већ скоро ништа не значи, што није добро, јер она је међународно призната држава и у њој треба тражити мјесто и договор за све нације и националне мањине, уз максимално поштивање људских права и слобода без обзира на расу, вјеру и нацију. Централистичко-унитаристичка БиХ није могућа и она руши темеље и овакве Дејтонске БиХ. Многи теоретичари и практичари истичу: „Оптимиста сам, јер се овако даље не може.“ Теорија је позвана, чак принуђена да доказује и брани своју практичност, да помогне отклањању или макар

ублажавању посљедица несреће из споменуте метафоре. Но, можемо ли из својих струка, дисциплина, својих забрана и парцела науке и политике рећи попут Русоа: вјерујем да могу ријешити то питање. Све промјене у Босни и Херцеговини прати пораст бирократског, паразитског апарата, који се умножавао логиком саморепродукције тражећи нове просторе и могућности своје експанзије и налазећи их у новим-системским промјенама.

Проблем (не)одговорности у БиХ

У Босни и Херцеговини је неопходно успоставити извањски ауторитет система. То прије свега значи успоставити респектабилан систем одговорности. Одговорност је изведена категорија. Бити одговоран значи савијесно и стручно обављати свој посао, своју функцију. Бити неодговоран значи поступати другачије, значи моћи поступати другачије. А „моћи поступати другачије“ то је индикација система који „не ради“ за прокламовани друштвени однос и његове темељне вриједности, већ их напротив угрожава. Друштво је алиби за све врсте узурпација, како власти, тако и власништва. Потрошачки синдром толико је овладао нашим друштвеним организмом да можемо оправдано тврдити да је наше друштво парадигма потрошачког понашања. Не смије се отимати радницима да би се давало нерадницима. На малом простору Босне и Херцеговине је превише универзитета, академија наука и умјетности и превише студената, превише је научних института, а нажалост мало практичних резултата од свега напријед наведеног. Још мало па ће сваки наш научник, истраживач, стручњак (или као би рекао Љ. Ршумовић: „секретар за јужни ветар“) поред дипломе и титуле моћи око врата окачити и страну лиценцу. Какав је то млински камен око врата

друштву у БиХ. Скупо је и често неизвијесно улагање у властиту памет, али је вишеструко скупље куповање туђе. Не смије нам бити основна девиза да страну памет у БиХ као у основну уградимо у развој и просперитет. Морамо сарађивати са онима који знају, умију и имају, а не затварати се у своје границе и своје пароле. Енергија науке и знања може ублажити па и компензовати недостатак сваког другог облика енергије. Уситњеност научно-истраживачких институција и програма не само да слаби могућност значајних истраживања, него измиче сваком вредновању. И ту, нажалост наука слиједи политику: сваки је погон суверени ентитет, свако је себи критериј и референтна тачка. Доминирајуће технологије постају технологије доминације економске, политичке, културне.

БиХ је политичко друштво, друштво различитих, протуријечних и конфликтних интереса, како социјалних тако и националних. У БиХ се може рећи да је присутан „троугао“ моћи, оспреси политичке, привредне и финансијске олигархије, или еуфемистички о „руководећим групама“. Разилитички облици узурпације власти и приватизације друштвеног (пљачкашке приватизације) уз посвемашне непоштивање закона спроводи се организована корупција и криминал (клептократија). Пароле и фразе у Босни и Херцеговини су се истрошиле и немају више мотивацијског набоја. Треба јој рад, стварање, а не варање. Међутим на дјелује девалоризација економске, друштвене и моралне вриједности уопште. БиХ је све више политички провизориј, лоцус договора два ентитета и три конститутивна народа, те вјечито проблем осталих, она је механички збир, а не органско јединство (уосталом, органско се јединство и не може договорити, оно се једино може прозиводити), евентуално алиби за промашаје и покриће за дугове. Код нас у БиХ

се општи интерес не конституише ни на функционално-радном, а ни на политичко-територијалном принципу. У БиХ не функционише ни тржиште ни држава. Интерес Босне и Херцеговине не може бити збир посебних интереса, егоизама и партикуларизама. Заједништво у БиХ није могуће на искључивостима и партикуларизмима националног. Босна и Херцеговина може једино функционисати својом унутрашњом логиком а тј. међувисношћу њених ентитета и народа. Колективна свијест као кохезивна снага заједнице јача у тешкоћама и пред опасностима. Но, и та свијест мора имати позитивне социјалне стимулансе. Један од таквих стимуланса мора бити и конзистетна социјална политика. Не егалитаризам којем су људи иначе склони у кризним друштвеним ситуацијама, каква је наша, већ подједнаке шансе за све. Незапослени у Босни и Херцеговини су највише дискриминисана категорија становништва. Питање: што друштво може учинити за незапослене, данас треба радикализовати у питање: што запослени (не)радници могу учинити за незапослене? У самом је раду, како би рекао филозоф велико лукавство ума. Одрицања на која смо принуђени не могу дати битније и дугорочније ефекте, ако их не буде пратило стимулисање рада и стваралаштва. Спремност на одрицање брзо се истроши и спласне ако се не осјети, у чину и сврси одрицања, не само изглед на будућност, него и опипљива садашњост. Нема ауторитета у БиХ који би могао компензовати евентуално, па и актуелно нејединство, које, поред осталог нужно слиједи, из дејтонског конфедералног уређења БиХ. Политичке странке по својој социјалној структури, а то значи и својом свијешћу, нису странке социјалног компромиса. Политичке странке не смију бити класичне политичке партије које се боре за власт и гласове, оне

морају бити партије које се боре за људе, мобилишу их и предводе у биткама за промјену друштвених услова, за више простора слободи, стваралаштву и људском достојанству. Партија која се плаши искушења политичке власти, упорно прокламује своју дистанцу од ње, није дорасла задацима што их ово вријеме ставља на „дневни ред“. Није, дакле способна да их рјешава ни другим (неполитичким средствима као идејна, морална, васпитна снага друштва). Опште позната мисао радника из социјализма у бившој Југославији је... „да ће радници и даље плаћати цех и за оно што нису попили и за оно што нису разбили све док Партија (данас политичке странке) и Синдикат не стану, без имало колебања и демагогије на њихову страну. Све док њихови врхови не буду ближе радничким интересима него држави и властитим фотељама“.

Моћ и немоћ закона у БиХ

Највиши степен правде и једнакости што га може достићи право састоји се у томе да помогне успостављању једнакости критерија. Држава је правни поредак, то ће рећи легална и апсолутна власт. У БиХ је присутан плурализам центара политичког одлучивања који отвара и нове могућности узурпације моћи, тим прије што су отворене широке могућности исказивања различитих интереса, који траже и различите путеве и начине преференције и заштите. Друштво БиХ требало би успоставити склад међуразличитим интересима и различитим сегментима система, а то се сматра једном од темељних вриједности система. Само је тако могуће друштвено коегзистирање. Право је индикација одређених друштвених односа, али истовремено и значајан обликовни чинилац тих односа. Оно помаже обликовању посредно и непосредно; посредно, развијањем политичке културе (васпитно-образовна и педагошка функција), а непосредно, својом

организациско-регулативном функцијом. У тим својим друштвеним функцијама право је облик посредовања различитих друштвених међуљудских и конфликата и сукоба интереса. У сваком је политичком друштву, па тако и у Босни и Херцеговини нужна „организациска слобода“ која подразумијева слободу организације. Слобода организације подразумијева консензус, иначе се претвара у своју супротност. Тај је консензус интер-субјективни и интра-субјективни, што између осталог, значи да слобода организације имплицира свјесно преузету обавезу-ограничење властите слободе. Без тога је незамислива (а историјско је искуство показало и немогућа) демократска организација друштва. Могуће је једино политички тоталитаризам, или анархија, што је само предворје тоталитаризма. Слобода није у анархији, већ у организацији и извијесности поступања. Правна је сигурност, дакле, мотивационо повољна, стимулативна за друштвену динамику. Стварност БиХ је нешто другачија, она носи младеже старога друштва, из чије утробе тек излази, носи приватништво и егоизам човјека и његов неприродни присвајачки, експлоататорски однос према човјеку. БиХ као политичко друштво је арена политичких збивања, тј. сукобљавања различитих интереса, гдје је институциска моћ онај медиј који сукоб интереса држи у „границама поретка“. Прекораче ли се границе једног поретка, нужно се успоставља нови. БиХ је пред новим искушењима да у фази „нереда“ продужи изравно насиље, али је исто тако присиљена да га што прије замијени организованом моћи и ауторитетом поретка, како би поред осталог и самој себи одредила правац и норму понашања.

БиХ као политичко друштво је полигон различитих политичких догађаја и збивања, тј. сукобљавања

различитих интереса, гдје је институциска моћ онај медиј који конфликт-сукоб интереса држи у „границама поретка“. Ако се прекораче границе једног поретка, за БиХ поретка успостављеног међународним Дејтонским споразумом, нужно се успоставља други. Ауторитет поретка у дејтонској Босни и Херцеговини треба да сам себи одреди правац и норму понашања. БиХ је суочена са поманкањем правне свијести као значајног елемента политичке културе, политичке самосвијести не остаје само, да тако кажемо, на индивидуално-психолошком плану, већ је индикација друштвеног односа који се у политичком друштву исказује прије свега као однос моћи, тј. надређеног и подређеног. Ако се у БиХ не поштује успостављени нормативни поредак, политичка елита која је номинално владајућа, у толико она де фацто и није владајућа. Не развијена свијести о вриједности права као облика и чиниоца друштвене културе друштва у Босни и Херцеговини остаје тим значајније и осјетљивије питање (о својим конзеквенцијама) што му се посвећује мање пажње. Не иживљена „приватна иницијатива“ у условима опште егзистенцијалне сигурности у Босни и Херцеговини, по многим симптомима и понашањима, драстично наглашава приватно власничко, егоистично понашање, што ствара и објективну подлогу и стимуланс за стицање мимо рада, тајкуни и пљачкаши народа жаргонски тумаче... „Да је рад најпримитивниј начин стицања зараде.“ Скандалозно, аморално и бесчасно тумачење. Превелики број закона тј. нормативна промјеноманија, колико год се чинило да ствара простор за слободно поступање и норматворну дјелатност аутономних субјеката, погодује, заправо оним посредничким друштвеним структурама које неће радикалнију промјену, па им одговара и стање правне

несигурности у коме према својем интересу могу моделирати друштвене и правне ситуације. При таквом стању ствари у Босни и Херцеговини може се измицати свакој друштвеној одговорности, која се онда пребацује на „треће лице множине или четврто лице апстракције“. Стање правне сигурности у Републици Српској и БиХ најмање погодује грађанима (мада се често у њихово име такво стање ствара) која хоће чисте ситуације у расподјели позитивних друштвених вриједности што их ствара. Вјера у свемоћ закона доводи до његова обезвређивања, исто као што и увјерење да се може без закона има за посљедицу девалвацију норми и друштвену анархију. Један од значајних разлога непоштивања норми у систему Републике Српске и Босне и Херцеговине свакако је и „давање“ права „без покрића“. Хуманистички захтјеви за што више права, који као бујице преплављују наше „друштвено поље“ занемарују почесто економско-социјалне могућности њихове реализације. Не сагледава се довољно студиозно и одговорно сва сложеност и међузависност различитих интереса, па се преферирањем једнога угрожава други. Индивидуални, групни и национални егоизми нису ишчезли у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Они, што више, могу јачати (а и јачају) приватизујући дијелове и ефекте друштвеног капитала, дакле оно што су стварали „сви“ присвајају привилеговани појединци и групе и тако се укалупљују у зграбистичке обрасце и стилове понашања. Ови су егоизми тим разорнији по Републику Српску и Босну и Херцеговину, што се скривају иза националних (националистичких) прагматика и орнаментике. Нарушавања и обезвређивање Дејтонског мировног споразума је опасно и мора имати своју чвршћу социјалну подлогу. То не може бити само посљедица недисциплине, јавашлука, похлепе појединца

или неукости нормотвораца. Такво стање, како смо видјели, некеме одговара. То одговара неодговорним политичким елитама које своје интересе и пробитке остварују, не стварањем, већ варањем. Они на овај начин повлаче и друге да их слиједе у таквом обрасцу и стилу понашања. Све чешће непоштивање закона у Републици Српској и БиХ показује, између осталог да смо својом политичком и правном културом испод разине грађанске политичке емпаџације, која је, барем начелно, феудални систем самовоље и привилегија замијенила системом права. Правно стање у Републици Српској и Босни и Херцеговини и однос према закону не може се назвати ни природним (статус натуралис), ни грађански (статус цивилис). То је нека врста фингиране правности која више одговара „пројектованој и организованој анархији“, него ли правном систему као „организованом систему слободе“. Посљедице оваквог стања и понашања су у замјени „организоване слободе“ анархијом и самовољом која нужно производи стање социјалне и правне несигурности, што је само предворје у којем се суспендује демократија и слобода, а заводи ред и чврста рука. Историјски је више пута потврђено, што је дуже на дјелу анархија и самовоља, то ће тај ред бити крући, а рука чвршћа. Тада моћ закона тако уступа мјесто закону моћи. Криза морала је озбиљан проблем у Републици Српској и Босни и Херцеговина и нужна је моралне обнова. За Канта човјек је морално биће, моралност је бит човјека. Извор и критериј моралности је чиста воља. За Хегела човјекова је бит теоријска, филозофска: човјек се потврђује као човјек мишљењем, осматрањем онога што се већ збило. Оно што јест (грађанска збиља) и оно што треба да буде (идеја помјерено је у филозофији). За Маркса човјек је самодјелатно биће, биће праксе, човјекова бит је радна. Човјек по

раду јест човјек. Политичка је моћ отуђена моћ рада. Проблем датог и задатог у дејтонској БиХ перманентно поставља питање о моралности политичког дјеловања као посредовања, јер управо ово посредовање свједочи дискрепанцу између датог и задатог. Рјешења теоријских проблема могуће је само на практичан начин (Маркс), а политика се стално мора питати како је заједница могућа? Политика мора заједницу посредовати. Чим смо довели у везу политику и заједницу, ријеч је о политичкој заједници, о друштву различитих, антагонистичких и конфликтних интереса, а што је велики проблем у Републици Српској и Босни и Херцеговини. У таквом друштву нема безинтересне, вриједносно неутралне, моралне позиције неког безвриједносног арбитра. Темељно је етичко протурјечје (као у осталом, и темељ протурјечија а и опстанка политике), протурјечије између опште моралне норме и посебног интереса. Политика је често „умијеће могућега“, али и илузија могућега- заједнице. Политика је више катализатор него ли генератор воље за моћ. Она није само инструмент заједнице, него и начин заједнице (дакле заједница сама) у условима такве човјекове раздвојености. Питање заједнице стално имплицира питање: Како, а то није само техничко него и етичко питање. Градски тргови требају бити истински форуми, а то значи и мјесто стварања и збивања јавности. Данас и кад је пун људи, испуњен је „гомилем усамљеника“, уплашених индивидуума. Данас експанзија знања и моћи нажалост често човјека чини несигурним и уплашеним. „Помирење“ политичког и етичког могуће је једино уз друштвену легализацију одлучујуће моћи рада. Опасност је у томе што је често пута бит приватног власништва присвајање туђег. (Наставак у сљедећем броју)

Проф. др Душко ВЕЈНОВИЋ
Проф. др Владимир СТОЈАНОВИЋ

In memoriam

МИЛАН (МИТРА) ДАШИЋ (1947-2019)

Милан Дашић, оснивач и власник Удружења грађана за књижевну и публицистичку дјелатност „Слово“ Бања Лука, преминуо је у 72 години живота 21. новембра 2019. године, а сахрањен на Ребровачком гробљу.

Током вишедеценијског веома успјешног и неуморног рада Дашић је оставио дубок и неизбрисив траг у српској публицистици, слободном издаваштву и један је од иницијатора и утемељивача поетског помена „Шушњар“, који се одржава сваке године у знак сјећања на 5.500 невиних српских, јеврејских и ромских жртава које су на умориле усташе на Илиндан 1941. године на страстишту Шушњар код Санског Моста.

Поред публицистике и издавачке дјелатности у оквиру властите Агенције „Слово“. Милан Дашић је, 1995. године као власник и уредник „Подгрмечких новина“ заједно са бањалучким књижевницима Ранком Прерадовићем и Николом Вуколићем био иницијатор на успостављању Међународну књижевну манифестацију „Шушњар“, која се сваке године одржава прво у Оштрој Луци и Доњој Градини, код Козарске Дубице. Тада је установљена књижевна награда „Шушњар“ за освједочено родољубиво дјело, а касније и „Слобо Подгрмечка“ за младе књижевне ствараоце.

Дашић је, током последњег рата као власник и главни уредник „Подгрмечких новина“, које су касније преименоване у „Подгрмечко-поткозарске новине“. У овим новинама су објављиване информације, репортаже и фотографије са ратишта, али и теме из цивилног живота крајишких општина од Новог Града до Челин-

ца, Лакташа и Градишке. Послије егзодуса Срба из Подгрмеча Дашић је покренуо „Крајишке новости“ у колор техници које су прошириле своју активност и на општине Дрвар, Гламоч и Босанско Грахово у Федерацији БиХ.

С обзиром на контакте које је стекао током школовања и рада у Београду. Дашић је био иницијатор Првог поетског помена послје егзодуса Сањана 1996, који је одржан код манастира Клисина код Приједора, а поред домаћих снага говорили су књижевници и умјетници попут Добрице Ерића, Драгана Колунције и Оливере Катарине Вучо, из Београда.

Дашићева Агенција „Слово“ је током рата издала неколико запажених књига о потресном свједочењу о ратном злочину над дјецом, под насловом „Последњи Драганин јецај“, „Наш Јован“ и „Петица са Купреса“.

Дашић је 1997. године издао прву запажену публикацију о усташком злочину геноцида „Шум живог Шушњара“, потом књигу „Круг пакла“ на српском и енгле-

ском језику, „Поетски помен на Шушњару“, „Поетски помен Доња Градина“ и бројна друга издања...

Капитално дјело Милана Дашића свакако је књига „Из колијевке у Јасеновац“ на српском и енглеском језику која је промовисана у Бањој Луци, Козарској Дубици, Приједору, на Филолошком факултету у Београд..., а врхунац је промоција ове књиге у сједишту Уједињених нација у Њујорку на изложба у Њујорку под називом „Јасеновац – право на незаборав“ поводом обиљежавања 75. година од успостављања злогласног логора Јасеновац.

Неумитна смрт Милана Дашића је затекла у вријеме припреме нове нове књиге „Са огњишта у Јасеновац“, на четири језика.

Поред тога што је био идејни творац Поетског помена на Шушњару, којег је директно преносила Радио-телевизија Републике Српске, Дашић је иницијатор потписивања Повеље о братимљењу и трајању књижевне манифестације коју су потписали начелници Приједора, Козарске Дубице и Оштре Луке и Крагујевца лиме је успио да повеже спомен-подручја Доње Градине, Шушњара, Козаре, Шумарица код Крагујевца и друга, а прије свега живом књижевном ријечју.

Као што је био високо цијењен и поштован као успјешан издавач, публициста и српски патриота тако је Милан Дашић испраћен на вјечни починак на Ребровачком гробљу великим бројем родбине и пријатеља.

Иза себе је оставио неутјешну супругу Душанку, двије кћерке, унучад и ужу родбину.

Радован ЈОВИЋ

Промоција четири збирке поезије Евите Бојковац

„Магија поезије“ одушевила публику у Лукавцу

Уповоду обиљежавања 125 година постојања и рада ЈУ „Јавне библиотеке“ Лукавац и Међународног дана дјетета, ова установа 21.11.2019. године организовала је промоцију 4 збирке поезије под називом «Магија поезије» младе и талентоване Евите Бојковац. Сала за промоције била је премала да прими све заинтересоване посјетиоце, а ученици неколико разреда ОШ «Лукавац град» имали су прилику сазнати како је лимун добио име, шта крију библиотека и школа, те каквим очима ова 14 годишња пјесникиња из Дервенте доживљава свијет у којем живи. О књигама су, осим ауторице, говорили промотори професор Михад Сакић, Драженка Дервишевић (Бања Лука) и велика подршка Евитин тата, Вито Бојковац. У име покровитеља Општине Лукавац, присутнима се обратио савјетник Општинског начелника, Азиз Чачковић. Медијски покровитељ ове манифестације била је РТВ Лукавац.

Биоенергија

ТЕЛЕКИНЕЗА

/ Утицај на предмете снагом воље /

Телекинезу можемо дефинисати способношћу неке особе да помјера и савија предмете помоћу мисли и то без дотицања, додира предмета. Особе које посједују такве моћи, а веома су ријетке, својим мислима ће утицати на предмет без обзира од каквог је материјала предмет направљен. Многи су тумачили да има везе са магнетизмом и илузијонизмом и овој дисциплини паранормалног прилазило се са неповјерењем. Да би се отклонила свака сумња, да није у питању магнетизам, утицај је био једнако дјелотворан како на предмете од метала, тако и на предмете који су били направљени од папира, дрвета, пластике... Само је неколико особа успјело научно доказати да има способност телекинезе.

Телекинеза је за научнике била велика знатижеља, а људима који су присуствовали сценама мистерија и забава, а крајем 19. вијека добија на популарности.

У неким научним круговима, као психолошку појаву, називају је и Психокинеза, psych (дух, живот, душа) и kinein (помицати). Грчка ријеч Теле значи удаљен или далек. Дефинисали су је као психолошку појаву снаге ума. Претпоставка је да особе укључене у телекинезу морају бити опуштене и концентрисане, али до оваквих појава долази и у ситуацијама набијеним јаким емоцијама.

У октобру 1961. године основано је друштво за истраживање везе и телекинезе.

- Sorrat (Society for Research on Rapport and Psychokinesis), а једно од њихових највећих

открића је спознаја „Спонтане Телекинезе“, што побија тезу да је телекинези потребна велика концентрација. Познати амерички парапсихолог А. Пухарић направио је низ експеримената са Ури Гелером, који су га увјерили у аутентичност способности. Давне 1973. године наступом у једној ТВ емисији Гелер је успио доказати да није варалица.

Учествовао је у бројним покусима чија су истраживања објављена у књизи The Geller Papers.

Његов закључак и објашњење телекинезе и других сличних феномена може се подијелити унутар два тумачења:

- Да су узроци тих појава физикалног поријекла или
- да су у психичкој, тј. спиритуалној сфери.

Ури Гелер је јавно демонстрирао своје способности и показао своје моћи и знатижељне увјерио да телекинеза нема ограничења и да већина људи не може разумјети шта се одвија у нашем тренутном стању свијести.

Интересантнији случај од Гелеровог је рускиња Нина Кулагина. О њеним способности-ма помјерања предмета помоћу мисли, свједочили су амерички и совјетски научници, снимљен је и документарни филм, а такође постоји велики број снимака на којима су забиљежене њене поменуте способности. Важно је напоменути да су током истраживања предузимане све могуће мјере предострожности, како би се спријечила могућа манипулација. Током једне провјере научници су ставили предмете у коцку направљену од плексигласа, јер се сумњало да Кулагина користи скривене жице или усмјерено струјање ваздуха на предмете.

Ипак, предмете унутар коцке помицала је снагом мисли без проблема.

Поменуо бих и случај пољацине Stanislave Tomczyk, која је имала моћ телекинезе само када је била под хипнозом. Тада би предмети левитирали (лебдјели). Због посебности њеног парапсихолошког феномена, а био је интересантнији од Гелеровог, свједочили су и научници у Варшави, који су пратили њен рад.

Слободно можемо рећи да је телекинеза покретање објеката или предмета на начин који није могуће објаснити, а психокинеза кад то покретање настаје под утицајем нечије психичке или менталне снаге.

Постоји и термин биопсихокинеза (BioPk), то је свјесно управљање живим организми-ма помоћу психичких или менталних сила, а велику примјену има код лијечења на даљину.

Биоенергетичар
Вито Бојковац

Занимљив случај из прњаворског насеља Поточани

Дјечак поново чује- потврдли налази љекара

Љубо Попадић из прњаворског насеља Поточани каже да његов син у петој години није чуо и да је изговарао ријечи половично. Након бројних одлазака код љекара одлучио да посјети биоенергичара Виту Бојковца из Дервенте, којег је упознао прије 20 година, када је имао проблема са брадавицама.

Слушни апарат

-Када смо одвели дијете у Бања Луку да се уради тест за слух, није изговарао доста слова, ријечи су биле половичне. Урађен је Бера тест под тоталном анестезијом и мјерило се све у вези слуха. Докторица нам је саопштила да су оштећења обострана по 30 посто, да су оштећени слушни живци обострано, проводљивост од уха до мозга. Рекла нам је да се то никако не може ријешити оперативно и да ће морати носити слушне апарате, прича Попадић.

Истиче да се морао помири са оним што је сазнао од љекара, али је код куће размишљао како и на који начин помоћи своме дјетету, као што би сваки родитељ то учинио.

-Сјетио сам се Вите Бојковца из Дервенте који ми је помогао прије 20 година када сам имао многе брадавице, али и када сам возио једну дјевојчицу из комшилуга која је имала проблеме са говором. Тада је он помогао и она је послѣје говорила нормално. Било је страшно, многе брадавице имати. Ишао сам на третман сваких седам дана, касније на 15 дана. Након мјесец и по дана примјетио сам да брадавице нестају, а након три мјесеца остали су само ожиљци на мјестима гдје су биле. И данас се нису повратиле, прича Попадић.

Отишао је код Бојковца у Дервенту и однио налазе од дјечака које је тражио. Добио је увјерење да не ставља дјетету још слушне апарате и да ће помоћи у излијечењу, као и да доктори неће бити потребни.

-Сваких седам дана ишли смо на третман. Након мјесец и по дана добили смо одобрење од Фонда за слушни апарат, ишли смо на приватну клинику да урадимо нове тестове. На провјери је дјечак показивао знаке да чује, сваки пут је дизао руку када је чуо звук након притиска докторице на тастер. И након тога отишли смо на Паприковац урадили још три теста и то је све прошао, односно све је боље чуо и говорио, каже Попадић.

Каже да су отишли и код човјека који поставља слушне апарате и он након нових налаза и испитивања

није могао вјеровати да се здравствено стање дјечака поправило.

-Рекао ми је да му се није никада такво шта десило, мислио је да су налази замјењени. Након детелне контроле рекао ми је да дијете добро чује и да не треба носити слушне апарате. Био сам пресрећан, додаје Попадић.

Истиче да не може савјетовати родитеље који имају проблема сличним његовим, али волио би да чују његову поруку да никада не одустају и да покушају све у животу како би дјетету помогли.

Најљепши тренутци

Вито Бојковац из Дервенте се успјешно бави биотерапијом, али и истраживачким радом на пољу биоенергије и радиестезије.

Како тврди, његова улога је да људима помогне тако што стимулира њихове одбрамбене механизме на самоисцјељење.

Бојковац је истакао да је најљепше тренутке живота посветио је болесним људима, ради којих је прешао милионе километара и стигао на све континенте.

Н.С

БЕЗНАЂЕ ИЛИ ПОМОДАРСТВО

(О поезији Мирјане Бошковић- Делић)

Збирка пјесама Мирјане Бошковић- Делић је доста хетерогено сазвучје, што је унеколико и разумљиво, будући да је за данашње прилике прилично обимно (120 пјесама). Но сву ту њену хетерогеност обједињују мрачни тонови: тама, ране, смрт, залуталост у животу, снови... Ради ли се уистину о оправданости таквог става према животу, да ли је живот према пјесникињи био толико суров, или је, што би била срећнија околност, ријеч о помодарству, о песимистичким склоностима и незнању, којима често прибјегава млађа генерација. Надати се да су Дис, Пандуревић, Рајић... прошлост и да нема потребе за новим Скерлићима који ће анатемисати и сахранити такву књижевност. А и кад би било потребе за њима- један је Скерлић.

Сви ми имамо разлога да се пожалимо на живот и на оно што нам он пружа, али потребно је уочити да у том животу има и пропламсаја ведрине. За тренутак се запитамо- не проширују ли пјесници бол свога интимног свијета на свјетски болweltshmerz. Тематска разуђеност пјесама код Мирјане Бошковић нам дјелимично то даје за право, јер се повремено дуализам, присутан у неким пјесмама, сукоб добра и зла, уистину мора проширити на људско друштво уопште. Сви смо ми рањиви, сви болујемо од истих болести, сви осјећамо неправду која притиска људе, кризу морала, социјалну рслојеност, опустошеност домова, разочараност у људске поступке... Живот је саздан од лијепих, али и тужних и тешких момената. Опсједнутост незнањем и пад у песимизам наилазе у животу као таласи. Јављају се мимо наше воље страхови да нећемо дочекати сунчеве зраке. Умјесто тих зрака ми стрепимо од

хипокризије којом људи обасипају нашу пустош.

Безнађа пјесникињина иду понекад у бесрај. Као да су све лађе потонуле, као да је зло употпуности завладало људима и свијетом; далеко смо од сунчеве свјетлости, „са небом вјенчало се сунце“ Има ли излаза из овог животног кошмара? Истина, „још у души живи искра наде“, но, као да ће и њу украсти. Спутавају је да не изађе из таме. Је ли то Пандорина кутија заувјек закључана?.

Анафорско понављање „вјерових“ у истоименој пјесми Мирјане Бошковић као да се пјесниња каје због грешака, због заблудјелих вјеровања у доброту и љепоту у временима која нам не обећавају ништа лијепо. А ништа није болније него се у тешким временима сјећати лијепих тренутака. Па ипак морамо вјеровати бар у остатке љубави који су остали у људима, јер, како рече Хемингвеј, „љубав је дрво које ниче из срца и не може се ишчупати што се са жилама дрвета неће ишчупати и срце“. Како се лишити мајчине љубави, или љубави према мајци! Колика ли је родитељска стрепња и патња у часовима са наших странствовања, док ми трагамо по беспућима и закоровљеним путевима. Недопустиво ураћамо у незнање у којима доминирају понори и гавраниви, који чекају у неком реинкарнираном животу без свијетлих јутара које измаглица заогрће својим тамним покривачем (пј. „Измаглица“). Па ипак, јутра ће некад доћи. Охрабрује бљесак свјетлости и сунца у јутарњем буђењу послуже мрачних ноћи. Уосталом, да би се показала зора, мора се проћи кроз таму ноћи (пј. „Сјутра“). Као да не знамо да у животу бирамо тренутке радости, као да се не знамо релаксирати. Зашто нам ту радост муте носталгична сјећања на дане

кад смо били млађи и радоснији него данас? Или покушавамо да тим сјећањима сачувамо успомене на драге оосбе. Да их отргнемо од заборава, да их увијемо у мараму временског незаборава. Та сјећања, ту љубав према својима, посебно према родитељима, налаже нам и родитељски аманет (пј. „Дјеци“), залог да чувамо и сачувамо братску љубав. Као да је пјесникиња предосјетила ово вријеме разбраћености и међусобне удаљености. Враћамо се у идилу дјетињства, еда бисмо раскравили залећеност познијег времена. Зар слика дједа и баке на раскућеном огњишту није болна слика савремености и опустјелости села? Предтаквим сликама уочавамо сву релативност материјалног богатства и својих квазиуспјеха, који нијесу гаранција среће. Но, не смијемо клонуту духом. Морамо сачувати бар зрнце доброте која је још у нама. Нека нам буде водиља звијезда која „у тмурној ноћи путује сама“.

Често су нам у раскораку емоције и разум, а морамо се за нешто опредјелити. Друга страна увијек, и по правилу пати. Живот без снова не значи и да је живот без проблема. Суочени смо са моралним посрнућем друштва, са борбом за власт у којој се не бирају средства. Пјесмом „Не вјеруј“ Бошковићева указује на разочараност новонасталом ситуацијом у којој у први план долази исквареност, при чему „...смутња и лаж око нас кружи./ Ноћ по нама одору баца“. Вјера у људе је дефинитивно изгубљена.

Потресна је слика урушености домаћег огњишта, жал за минулим временом које је нудило радост, кад је „срце пуно рахатлука било“. Пјесма „Слика“ неодољиво подсјећа на Шантића и његово „Претпразничко вече“.

„Кроз тишину“ је пјесма бола, незнања, песимизма, али и изузетне сликовитости. Ма-

да у пјесми доминирају мрачни тонови, она је излив снажне емотивне саживљености са новонасталом ситуацијом. Морамо се некадрастајати са драгим успоменама и кренути даље у живот. Да ли у неку недођију која нас дочекује сјетом, тугом, сазнањем да „на топлоти од пепела огријо се нико није“. Остаје ли то за нама само пепео угашених снова о срећи?!

Проходност кроз живот је нужност која се не може избјећи. А у њој, у тој проходности, смјењују се љубав и бол, радост и сјета, нешто што прижељкујемо да се заборави, али и да сачувамо неку успомену.. Јасно, прије него се прекине „ништо нас са животом спаја“. Знамо да боле растанци, макар били и привремени, откидају комадиће радости у којима смо се купали док смо били заједно, док су крила била још слаба и немоћна да нас однесу у свијет заорава. Утјеха нам је да су времена варљива; некад нам је живот дарезљив, а некад нас пушта низ воду. Но, и у једном, и у другом случају нужни су наши погледи према небу. Отуда ваља очекивати наду, чак и кад „по мраку пустоме и сад газимо“, и „кад у вријеме ране умотавам“. Ваљда ће „ведра зора ушетати преко планина и поља“, зато и порука да се не клоне. „Запјевај лагано, па пусти глас/ замоли Бога за спас“. Не смијемо се предавати; за тренутак се осјећа и „претећа“ порука: „Не дозволи да нам живот украду“. Нажалост, умиру сјећања док мрак се спушта/ а ноћ црна постаје све гушћа“. Чињеница је да „дуго последије сјећања човјек остаје тужан“, јер је тешко призивати у сјећања лијепе тренутке који су неповратни. Ипак их морамо утапати у сневе, јер се са њима често лакше живи.

Најзад- бљесак. Послије тамних ноћи, мрачних облака, авети незнања... ево пјесме „Душа“ која враћа наду да „није све изгубљено, кад игубљено је све“, како би рекао пјесник. Мирис прољећа и цвијећа унио је топлину у животом затрону душу. Смирај је у божанским блаженствима. Маглуштине по-

РАЗЛИКЕ

Песнику Ранку Прерадовићу Деди.

Људи су разлике велике,
једни имају победе други немају ни поразе,
једни знају све,
други небо не опазе.

Неки играју бриц по салонима,
другима је сва радост од блага,
једнима су ноћи од Сунца светлије,
неким су убили јединога брата.

У трајању трају и разлике,
неки су тајне неоткривене,
неки живе да их сви виде.
неки су незајажљиви а неки се стиде.

Неки се рађају да себи засметају,
неки су ведете,
неки тужни никад не проходају,
ко што неке птице никад не полете.

Андреја Ђ. ВРАЊЕШ

лажу оружје пред зракама сунца, пред мирисом прољетних киша, пред цвијећем, цвркутомптица, заносном дугом, пред пробуђеним животом. Пробуђена жеља за животом надгорњава се и са неким поетским парадоксалностима у којима пјесникиња прижељкује да постане санта леда, али не да петрифицира срце, него да ледом лијечи ране које јој је живот нанио. Прижељкује враћање завичају, јер „можда ћу тада знати гдје су побјегли мириси љета и леда“, иако зна дасва сјећања, у која утоне, душу трују. Примјетно је да се пјесникиња не задржава на сопственом болу; тражи га она и на друштвеном терену. Пати она и због страдања земље јер су се намножили они „што ништа не дају, само отимају. Пјесма „Земља“ нагиње помало на опозиционо супротстављање онима који воде земљу станпутицом.

„Коса плава“ је полетна дитирамбска пјесма, изузетне поетичности и ритмичности, чак и кад провејавају кроза њу безнадни тонови. „Сузе теку, сан је смори/ Авидика нема зори“. Ово је чудан спој антагонизама, неспојивости сањарења и поруке срца „да са тугом крене даље“,

У неким пјемама као да почетни занос јењава, као да се осјећа замор. Почетне дескрипције („Јече планине, громови брда ору“) прелазе у не баш убједљиву слику посртања од умора, а ондасветиљка свица. Сићушан је међу звијездама!

Пјесма „Гитара“, својим апострофским понављањима, посебним ритмом и полетом као да поручује да треба усвајати све што живот уљепшава, треба горчину живота смијехом гушити, бјежати од мрачних мисли. Уосталом, немирење са неким појавама у животу је често оправдано, па отуда и трагање за исправним путевима нужно. Оправдано нас боле опустошена села, раскућеност. Но, највише треба да нас боли заборавност. Можда смо морали напустити огњиште, али га нијесмо смјели заборавити. Истина, „Некад ми се кући не иде“, али нам враћања често причињавају задовољства: „Вино ће нам црно крепити душу“

Пјесма „Хеј човјече“ је оправдан позив против безочног отимања, грабежљивости и лоповлука, чији смо свакодневни свјedoци. Живимо у свијету суровости и бешчашћа, немилосрдан је закон јачег; социјална раслојеност

боли сваког поштеног човјека, поготову што је немоћан.

Пјесма „Срећа“ је доказ да су све те мијене: срећа, радост, туга... ходалице, да припадају свим људима и не можемо их само за себе присвајати. Можда је бјежање у снове најсрећније рјешење да се побјегне из стварности. Да се побјегне из ракићевских „кврга“: ланаца, окова, црне одоре (пј. „Плава простирка“).

Препреке у животу с бројне и непредвидљиве, па отуда и често посрнућа. Дешава се код пјесника да почетни стихови обећавају оптимизам („изабрасмо пут што ка срећи води“), да би за тренутак касније пала у таму („јадни су наши снови, и данас тама у нама збори“). Често беспотребно чачкамо по успоменама које отварају старе ране које су биле зацјелиле.

Пјесму „Олуја“ карактеришу лијепе дескриптивне слике, гдје „каравани небески, окићени снијегом и ледом, отпловише небом“, гдје је присутна опустошеност планива, јер „орлови кликћу са планине / остао на њој нико није“, гдје се јављају пре-

красни контрасти у почетним и завршним стиховима: лед, снијег, планина, наспрам топлог дома у коме „дијете се смије док топло млијеко пије“.

Посебно вриједног помена су неколике пјесме из породичног амбијента. Тако се у пјесми „Мајка“ јављају дирљива сјећања на најбољег пријатеља, без интереса. Но, таква сјећања су само уздарја за њене бриге и љубав, за њене непреспаване ноћи.

„Писмо оцу“ је још једно враћање у породични кутак, још једна отворена рана која боли, али која буди и оживљава пријатне тренутке из дјетињства. Нажалост љепоте породичне идиле се често гасе, прекрива их мрак и сазнања да ће их „скоро љубити тама“.

Но, и поред пренаглашеног мрака и песимизма, у поезији Мирјане Бошковић се сусрећемо са бројним пјесмама у којима су видљиви лирски тонови, прекрасни описи, контерплативност, посебно кад су у питању дуалистички сукоби добра и зла, реченички спрегови који миरे животне антагонизме, попут пјесника и птица који „умиру пјевајући и сањајући“.

Оправдани су чести мрачни тонови у већини пјесама (мада их не смијемо прихватати као животно правило!), јер живимо у проклетом вијеку, оптерећеном неваљалствима и пороцима, пошастима које нам је даривала „савремена цивилизација“. Окружени смо лажима и обманама, хипокризијом, узалудним надањима од варљивог живота. Често смо немоћни, али морамо тражити и налазити излазе из животних лавирината, морамо пронаћи сопствени идентитет. Идентитет нација, коме је горка судбина била стална пратиља.

Многе Мирјанине пјесме су афористичне. То је скуп сентенци, благих афоризама, који нажалост, не чине пјесму кохерентном са цјелином. Стил је поетичан, ритмичан, са смјеном слободног и римованог стиха. Но, и пјесничке слободе имају и морају имати границе. Логичка веза појмова се не смије занемаривати. Да ли боре доспијевају бродом на лице старца? Али, поетама не смијемо замјерити, јер су распјевани.

Момчило ГОЛИЈАНИН

Рукописи

Нојеве барке више нема

Многе лађе су нам потонуле, а оне које нису, насукале су се. Наш брод, као да је без кормилара, плута и врти се у круг. Као да само чека да га вјетар усмјери на праву страну. А вјетар, ко вјетар, само се игра таласима и нашим већ истањеним живцима. Обичан човјек само личи на слијепог путника. На срећу, постоје и они који ће рећи да наш брод неће брзо да потоне. Ваљда зато што га пацови још увијек не напуштају... Изгледа да и они гледају у капетана. А капетан би, ваљда, посљедњи требао да напушта брод који тоне?!

Да би се спасио, и да би спасио народ и животиње које су потребне човјеку, праведни Ноје је саградио барку... Нажалост, Нојеве барке више нема. Шта друго да се ради, него да градимо чамац за спасавање? А да је среће, ми бисмо од брода који тоне направили чак и подморницу...

Знамо ми да ни другима није лако, али, за разлику од њих, нама је тешко. Да би нам пружили руку спаса, неки нам нуде сламку, а други појас за спасавање. Неки нам чак нуде и штрању за вјешање. Кажу, и она понекад добро дође... Шта год да прихватимо, добро је. Јер, овако више не иде... Овдје је мечка давно заиграла. Још само чекамо да и ђаво дође по своје... А, пробали смо много тога. И све то, чекајући боље сутра, чекајући љепше дане. То смо радили и јуче, а то радимо и данас. Чекање је многим прешло у навик, а неким чак и у досаду. Изгледа да у боље сутра вјерују једино сујевјерни?

Они који вјерују да срећа више не станује овдје, него негдје друго, тамо далеко, кажу да иду „трбухом за крухом“. Неки иду тамо гдје човјека цијене више него овдје, па макар тамо нашли и „проју преко хљеба“. Због тога се већ формирају и цијеле ре-

гате чамаца за спасавање који су усмјерени на разне стране. Једни су усмјерени ка Њемачкој, а други према Америци или Канади. Неки чак и према далекој Аустралији. И сви, као да само чекају повољан вјетар...

Узалуд су позиви: „Остајте овдје“, „Код куће је, људи, најбоље“, или „Своја кућица своја слободица“. Некима се чак и пјесме пјевају: „Нема краја без роднога краја“, „Село моје љепше од Париза“, „Америка, Америка, земља велика, али метар мога села Америка цијела...“. И, шта се све не покушава, али, не вриједи.

Многи су већ у колонама, понајвише млади, и само чекају ред за визу... Нажалост, ово није земља из које се извози. Ово је земља из које се одлази. Одлазе скоро сви они који могу да ходају... Остају само стари, они који не могу да оду и да хоће, и они којима је остао само кусур од живота. Можда нам зато држава све више личи на старачки дом, или на прихватилиште за стара и немоћна лица и за бескућнике? Приче о свом завичају пишу само они који су давно напустили родни крај.

Ако се талас одласка не заустави, неким ће и одлазак са овог

свијета бити срећнији од доласка. Борбу за опстанак водиће само они који су још преостали. Ако вјетар настави да се игра и таласима и нашим бродом, нашим судбинама и нашим животима, у овој земљи ће остати само они које смо већ сахранили. Тад нам ни чамац за спасавање неће много помоћи... А у овој земљи ће се још једино странци осјећати као у својој кући. Можда ће они имати ту част да спусте рампу кад посљедњи од нас напусти ову земљу...?

АФОРИЗМИ

- Неће ваљда неко поново да узвикне: Боље рат него (Нато) пакт...!
- Многи су кренули од нуле. Једни су високо у плусу, а други ниско у минусу...
- Некад су се играла народна кола. Сад се игеају само политичке игре.
- Да нема сиромашних, многи не би ни знали шта стварно значи бити богат.
- Најприје смо сакупљали секундарне сировине. Послије смо сакупљали отпад. Сад сакупљамо само смеће...
- Живјећемо ми опет заједно, само да преживимо раздвојеност...
- Нажалост, још само болестан човјек вјерује да је здравље највеће богатство.
- Узалуд нам ТВ у боји, кад је на телевизији све црно-бијело...
- Од постанка човјека сви су тражили само хљеба и игара. О раду нико није ни размишљао.
- Проблем незапослености би ускоро могао да буде ријешен. Запослићемо се у иностранству.
- У природи је све више љуси, али је у људима све мање природног.
- Лако је дебелима: Они бар могу да смршају...

(Из рукописне књиге: „У чамацу за спасавање“)

ПРЕД ЛИЦЕМ СЕБЕ – МЕСЕЦ ЈУЖНО ОД НОЋИ

(Над збирком песама Андреа Ћ.Врањеша)
У поезији се подешавају чула – Владимир Куприн

Невиђене су могућности поезије. Мисаоност на пример, искри снагом духа и обезбеђује да се у њој скрасе обриси спољњег и унутрашњег песничког света. Али, загонетност је оно стваралачко: Ја постојим!

Врхунац снаге поезије је свођење свега у мисао, бљесак из најдубље песникове природе.

Зато је за добру песму некада потребан и само један стих и то поезија може јер поезија је више од свих уметности израз људске душевности и мисаоности. Она има највећи обим материјала цео људски живот али је у речима понекад, више но што желимо скучена. Отуда следи ово: Ко нема мисаоне и језичке одважности, он певање до краја не може извршити. А свој чин певања кроз мисаони и духовни облик, остварује и песник Андреја Врањеш у песничкој књизи „МЕСЕЦ ЈУЖНО ОД НОЋИ“.

Он пева из плућа СРЕМА кога види са две речи: „БУДАН ЛЕПОТОМ“. Из те безмерности простора и лепо, овај песник сакупља ретке доживљаје у свом звезданом простору уз искуствену опаску: „Има оних који су спремни да угасе неку звезду наде“. Отуда све оно што оком такне благосиља кроз „Додир опреза“. Његове песме делују као Андрићеве „Мирне јутарње мисли“, даје се једно за друго узима се оно што ће се дати. Не поседовање је то магично богатство које се сном преображава затвара у себе и песник је богат „испуњен изнутра“. Он се отвара својим лицем, пред лицем себе, често „Између тајни“, за које има мото певања, упозорење:

Сунчане осмехе сакриј,
склони их између тајни,
угледаће их крадљивци лепоте,
разне ће ти усне и осмехе.

Није више израз који се памти собом самим и у чега смешта многе које памти срце. И овде срећемо песникову дефиницију да је поезија Парнас раздраганог ума. Занимљива је и Врањешева закључница за уметност која гласи: „Отисак загонет-

не светлости“. И тако овај песник афористично, у изворном смислу афоризма као мисаоне форме пева или поетички беседи из себе, тако да урезује речи у тишине, а оне се утискују попут жига у време. Завичајност загрљаја за Врањеша је осећање да само они који воле имају моћ тог поседовања, није могуће изгубити себе, без те моћи јесте. Песник лечи дане негде на Уни (Горостас) а Динара је за њега мајка која чека и обавезује нас на повратак. Бити део оних страна. За њега су померања отварања круга узрочности а прогон узалудна

Андреја Ћ. ВРАЊЕШ

МЕСЕЦ
ЈУЖНО ОД НОЋИ

безначајност грешног узрока, јер осуше се руке које на нишану држе дух, дух не може да уништи ни једна наопака људска неправда. Песников дух је у оку птице, то не треба сметнути с ума. Он је СИЗИФ, никада не губи наду и осмех, јер има пуну свест о циљу који је мајка упорности. Хвала песнику на посвети (Кроз светлост), овде бих поменуо и посвету, другу Аљоши Бухи из „Црвене јабуке“. Код његових мисли Врањеш открива извиднице ума, из тајне привремено отвара несталу дугу. Зато он пева и себе и свет. Тако је то бивало вазда, но песника нису чули само они који нису достојни шапата сећања. Једна таква врста повратка у круг времена и Сунца јесте чудесност моћи посвете. И ево у овом друштву песника Ивана Горана Ковачића (Бард туге), сликара Игњата Јоба чије ме је везано и за мој родни Субјел, ту је Дамир Савић (Сликар и песник) а Снежани Ивић Крстајић

посвећује поетски пејсаж Равња над којим она у лику птице троши лет. У том вечитом зорилу мисли, мисли које узнете на вис језика и наде не можете померити, њима морате прићи макар песмом а ту је и ђедова кућа на Камену којој доходи „МЕСЕЦ ЈУЖНО ОД НОЋИ“ где ђед седећи на прагу листа папиломе и свој Судбинар у коме је свака реч поезија а поезија је дакле чедо духа који показује и оно што ми не видимо, тишину доводи у говор. То је особеност певања овог песника чији је улог баштини српске поезије врдан пажње. У овој поезији превасходи љубав јер љубав у духу изнајми светлост и наду а то је овде успео песник Андреја Врањеш. После спознаје о свету кривих намера када је човек у питању, нашег песника ни сумње нису напустиле. Он је подешено према збивањима наставио посао великог Диогена. На белини дана свећом тражи доброг човека.

Само тај човек може обуздати ток времена којег песник именује именом СУНОВРАТИ. Ова песма је сама за себе једна важна антологија осећања према људима и природи са критичком сентенцом, Жао ми је што живи не постоје, исказао ја посебну забринутост кроз питање куда се то човек данашњице запутио? Да ли тамо на пример сија МЕСЕЦ ЈУЖНО ОД НОЋИ или је то коначна ноћ за планету која нас је удостојила а ми били лоши гости. Ово је и критичка поезија. Он страхује од краја једног раздобља али које и као такво треба сачувати у поетском памћењу, заштитити га од поновног пропадања. Поезија не сме да се лиши свог задатка нити се може да прилагоди. У критичком смислу она има свој пут кога се држао и наш песник Андреја Врањеш.

Милијан ДЕСПОТОВИЋ

НА КОСОВУ ЦВЕТАЈУ БОЖУРИ

Од Светог Саве-- Косово славе,
Срби славе све световне главе:
Цар Лазара и Царицу Милицу
град Крушевац—српску престоницу!

На Косову цветају божури
црвене се све од српске крви,
међ` облаке барјак се вијори
Србија се за слободу бори!

На Косову цветају божури
Ор`о кликће к`о да је у бури,
у грудима срце силно бије:
Ој, Косово, ти срце Србије!

Од Светог Саве--Косово славе
Срби славе све јуначке главе,
Цар Лазара, браћу Југовића,
Косанчића, Милош Обилића!

Срби славе своје крсне славе
за победу звона ће да јаве,
над Косовом сунце ће да сине
мој јуначки, тек рођени сине!

Косовски бој Србе прославио
сваки Србин прави витез био,
Срби славе Лазарево царство
а кости Српству сво богатство!

Драгиша МАЕКОВИЋ

ЧОВЕК

Отворене очи у сивилу мрака
Исте ове ноћи као многе прије
Терају да разум мој, велик а немоћан
О нечему незаном размишља и бдије.

Сва незаност ова није она права
Већ поносни одраз слабости, немоћи
Да стегнем у своје затвореном оку
Нешто драго, моје што хрли ка ноћи.

Можда слабост то је а желим да није
Нов поглед на све што градио сам дуго
Нека нова светлост која ствара сену
Светлећи у нешто што је савим друго.

Младост моја, мислим, ову немоћ правда
Жеље ми од прије нову снагу дају
Ја нећу да незна, скрхано не могу
И не мислим брзо да идем ка крају.

То што срце хоће мора да постоји
Осећало онда неби тако снажно
У сивилу овом безљубља и смрада
Што животу моме једино је важно.

Боро ГОРОЊА

СТАРОМ ДРУГУ

Slobodanu L.

Без изгубљених битака
Или добијених борби?
С главом у облацима,
носиш је у торби.

Широки друмови-отворени,
а стазе спаса-уже и дуже
Само ноге да издрже.
Што циљу ближе
Видици пуцају даље...

Корачај, корачај,
и не осврћи се Друже!
Оцвале не миришу руже.

Владимир ВУКОВИЋ

Свет у којем живимо виђен кроз исцелитељску читанку

На почетку прво да кажемо нешто што је видљиво од прве до последње странице ове књиге, а то је, да је аутор на страни природе и живота у природи, на страни вјечног тока од Бога даног и заданог, на страни традиције и религије, а не на страни вјештачког знања и имања, трке за златом и профитом, или званичне медицине и фармацеутске индустрије.

Значи, аутор је на страни оног света којег је Бог створио, света у којем је све регулисано узајамним ђеловањем. Све је у покрету, каже аутор, везано неким jakim невидљивим силама ... Све је дато и задато, увезано и повезано... Све је оригинално, прецизно, јасно и једноставно... Све се допуњује невидљивим силама...

Наравно, Земља је само дио духовног система у свемирским размјерама. Она, по аутору, има своје очи, своја крила, своје сузе (изворе), своју мокраћу (океани), своју заштиту-суру (ваздух), своју

косу (шуме), своју длаку (ливаде), своје чиреве (вулкане), цвој центар (ужарена маса) и тако даље.

Творац је обезбедио изворну енергију за сва жива бића, светлосну, топлотну, ваздушну, водену, дао улогу и моћ, и неку покретачку снагу, сваком, а нарочито човеку.

Међутим, човек својим миленијумским боравком на Земљи све чини да не поштује Божије законе, већ демонске, тако да данас паралелно егзистирају и природни и вештачки верски систем, и природни и вештачки друштвени систем, и природни и вештачки социјални систем, и економски, и научни, и политички, и национални, и банкарски, и здравствени, и аграрни, и информациони, и образовни, и одбране, и тако даље.

Није тешко закључити да аутор овај свет види као биполаран. На једној страни је свет од Бога створен, природа, традиција, обреди

и обичаји, Библија и Јованово откривње, а на другој лажни сјај, лажна наука, лажна исхрана, интернет, информатика, фејсбук, демократија, ...

Свет води, тврди аутор, невидљива рука Уједињених нација, Свјетска банка, Свјетски научни и економски форум, Свјетски информативни систем. Свет води 5% моћника који у изобиљу живе, док 95% робује лажном систему феудализма, капитализма, социјализма, комунизма, а сви скупа су још у робовласничком систему.

У том и таквом свету, аутор уочава, Што више банака, све мање пара. Што више палата правде, све мење правде. Што више доктора науке у економији, све већа криза.

Савремени човек квари природни строј, и настоји да се изнад Свемира постави. Гради фабрике полигоне, градове логоре, станове кавезе-гајбе. Градови су пренапуњени, а села празна, са изгубљеном традицијом. Савремени човек настоји да све модификује, хибридизира, клонира, а не зна да је цио Космос једно. Не зна да у њему постоји једно језгро из којег добијамо снагу, енергију, надахнуће ...

Значи, сви проблеми потичу из биполарног света, а нарочито здравствени. Отуда и жеља аутора да се човеку помогне, саветима, како да живи и где да живи, како да се, у случају болести, лечи, како да се уз помоћ источњачких вештина превазиђу тегобе материјалног света.

По аутору, здравствени проблеми почињу онда када се, због некретања, живота у затвореном простору, брзе хране, трке за профитом, страха да се не из-

губи радно место, вакцинације, модификације и хибридизације, прекине доток свемирске енергије, кад престане топлотна, ваздушна и водена циркулација.

Нема никакве сумње да ми да нас живимо у нездраво време, у време свеопште кварежи. Да живимо у свету који је оријентацију изгубио, у којем само грмљавина оружја и звецкање новца ођекује, у којем је насиље свеопши језик. Да живимо у свету у којем се време бројем новчаница мери, у којем човек без пара не постоји, у којем је профит званична валута. Ми живимо у времену у којем се филозофија живота своди на шопинг, у којем је супермаркет бог, у којем се живот стварима продужава. Ми егзистирамо у стварности у којој истина, љубав и врлина не постоје, нити доброта икаквог смисла има.

Ми живимо у стварности у којој чињенице не постоје, већ тумачења, у којој се истина декретом уређује. Ми живимо у времену у којем су главни секс, власт и храна, пожуда и грабеж, бизнис и профит. У таквом свету све је могуће, само човек није. А зашто није? Зато што је овакав свет опасан по живот, јер се само зло и горе такмиче.

Из свих тих разлога аутор, док још није касно, позива човека да се врати исконском животу. Да пије изворску воду, а не флаширану, да једе храну из Божјих фабрика, а не из маркета, да, кад боли, лечи узроке, а не, као што званична медицина ради, последице, да се лечи покретима, вежбама, плесом и музиком, и бојама, да се лечи на традиционалан начин, мелемима и сирупима, травама и чајевима, масажом и источњачким вештинама, да би смрт, када све задатке на Замљи, од Творца дате и задате, обави, са радошћу дочекао, јер је смрт била и остала атрибут живота.

Наравно, када говори о исхрани, аутор не пропушта прилику да да каже да је пост један од предуслова за изграђу здравог тела и мирног духа. Такође, мисао-

ни процеси су тесно повезани са здрављем, да важну улогу у животу имају секс и парење, као снови које човек сања.

Да би човек квалитетно живео, првенствено мора да буде здрав, да буде у сопственој равнотежи, како физичкој, тако и психолошкој, мисаоној, емоционалној, и свакој другој.

Нажалост, данас се човек често, из различитих разлога, избаци из равнотеже, па живи у страху, стресу, бунулу, незадовољан и собом и другима. Или је у питању брз темпо живота, погрешан избор животног занимања, погрешан избор брачног партнера, погрешна исхрана, сто је узрока, не могу се набројати.

А када се изгуби равнотежа, онда настају проблеми, најпре здравствени.

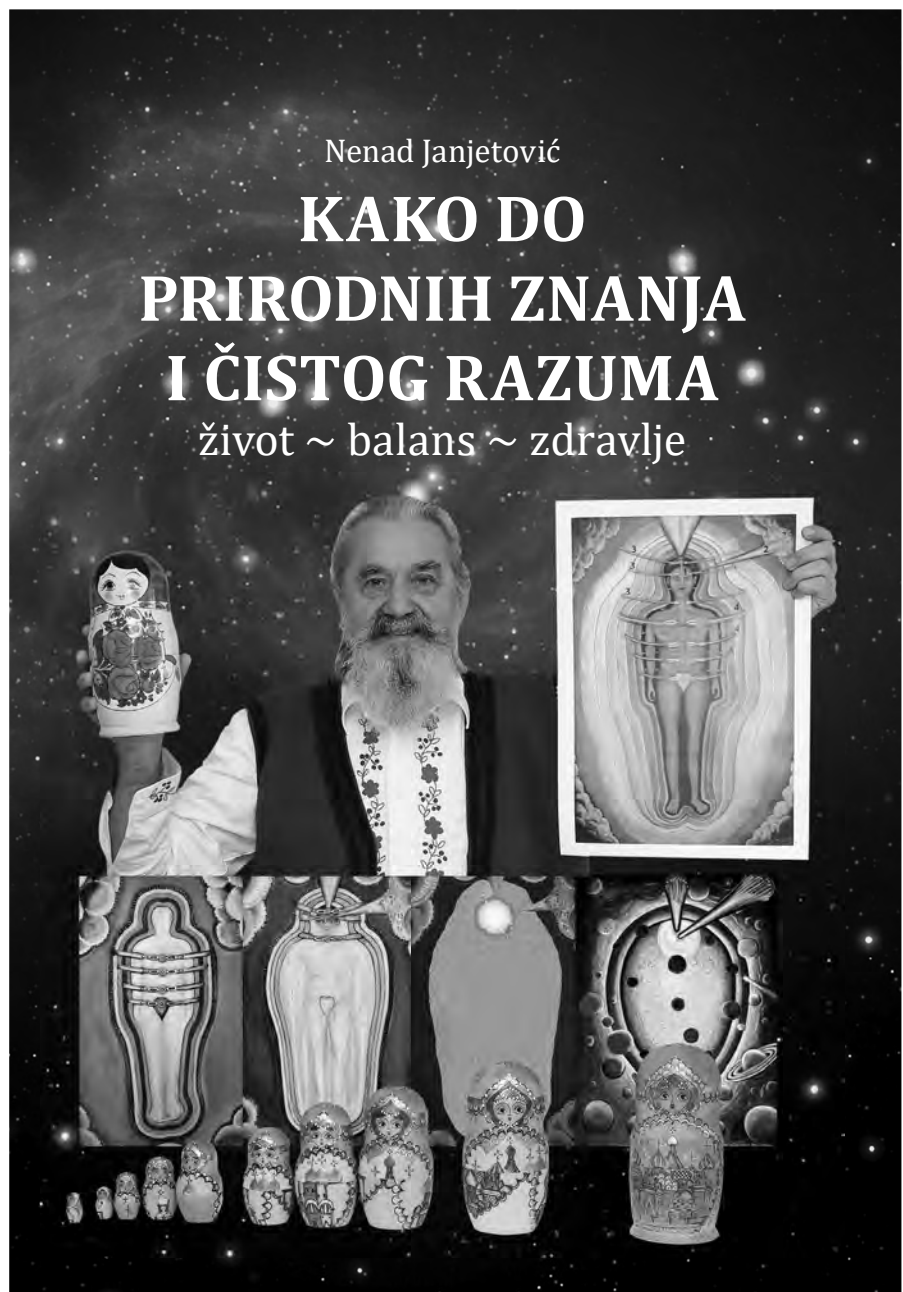
Аутор теоретски и практично показује и доказује како баланс да успоставимо, па чак и како сами себи да помогнемо, које тачке да масирамо, које само да притискамо, када и колико. Све је објашњено речима и показано сликама.

При том је нагласио да баланс прво треба да се успостави на духовном, пе тек онда на физичком плану.

Из свега реченог произилази да ова књига пре личи на практичан приручник, него на штиво које се у доколици чита.

Зато је и драгоцена.

Тихомир Левајац

СРПСКИ ТРИБУНИ

„У ропству се родих, у ропству живјех, у ропству, вајме и умријех...“

Петар Кочић

Свако време носи своје бреме. И има своје трибуне. Људе који својим речима и делима, својом перцепцијом стварности и иновативним идејама бацају Светлост на будућност свог народа и отаџбине али често, у свом времену, остају несхваћени или недовољно познати, а њихове напредне визије, оствариве ОВДЕ и САДА, гурају се у страну од послушничке и поданичке већине и уместо да постану део боље СТВАРНОСТИ постају део историјског сећања. Сатисфакција коју време доноси овим визионарима у виду историјског памћења или кроз закаснело оживљавање њихових идеја и залагања обично не може надокнадити изгубљено време народа и држава који су те идеје игнорисали или за њих нису ни знали онда када су им понуђене као реакција на конкретне друштвене проблеме и ситуације, без обзира да ли су за то криви корумпирани властодршци или незрела свест широких маса.

Српски народ један је од оних народа који можда и више него други не препознаје и не вреднује своје напредне појединце у реалном времену па није чудо што се вековима, увек изнова, суочава са последицама таквог приступа. Како другачије објаснити чињеницу да је народ који је изнедрио такве научнике какви су били Тесла или Пупин живи у технолошком и материјалном заостатку за савременим светом, да народ који је још средином XIX века имао једно Гарашаниново „Начертаније“ или једног Николу Пашића ни у XXI веку нема праведно решено национално питање на Балкану а да не говоримо у мондолошким оквирима, да је тај народ једног Светог Саве и после осамстотина година и данас тако непостојан у вери. А последица свега је да тај народ упркос свом страдању и жртвама

које је поднео и даље није хомогенизован у заједничкој држави!

Због специфичних историјских, националних, и политичких околности у којима је битисао српски народ преко Дрине, његови напредни појединци и визионари били су, и још увек, мета константног притиска и директног прогона страног окупатора и њихових домаћих сарадника. Тако је било вековима, а тако је и сада, без обзира што данас постоји привид ограничене националне слободе. Истина, некада су их одмах тамничили и држали у букагијама, а данас их прво финансијски уништавају и медијски разапињу (при чему измишљене афере и затвор увек остаје као опција), али циљ је остао исти – спречити продукцију и остварење патриотских идеја које воде стварном друштвеном и националном напретку српског народа.

Те напредне идеје, биле су по окупаторе, а посебно њихове домаће сараднике увек најопасније када су их рађали и развијали људи из народа, које је народ звао својим трибунима и који су умели обликовати његова хтења и интересе. Одлика таквих људи је да се несебично одричу личног живота и задовољстава како би иницирали или развијали идеје које могу помоћи њиховом народу.

Један од њих, некада, био је и Петар Кочић (1877-1916), велики српски приповедач, који је живео и радио у периоду масовних и честих буна узрокованих што тешким положајем кметова (сељака) у тадашњој Аустроугарској, што тежњама за националним ослобођењем. Отуда се он сматра не само једним од првих писаца модерне у српској књижевности, већ и „личношћу која је својим животом и политичком делатношћу постала узор раз-

личитим политичким струјама у потоњој историји српског народа“.

Данас, један од њих је и Проф. др Винко Перић, Академик СКА-ИН, независни интелектуалац, научник мулти дисциплинарне оријентације и власник више електронских медија, чије иновативно напредне идеје и национални пројекти итекако сметају институционалним окупаторима у Сарајеву.

Глас његових медија и снага пројеката које покреће непријатељима српског народа, и онима који им служе, данас сметају баш као што су активности и приповетке Петра Кочића сметале некада.

Прогон, као заједнички именитељ, повезује судбину ова два човека. Методи и инструменти прогона, сходно времену, бит-

но се разликују, али су циљеви потпуно исти – угушити у зачетку настајање и развој оних идеја које су од стратешког значаја за опстанак српског народа на овим просторима, пре свега ону о праву српског народа да буде свој на своме и да слободно живи унутар једних граница.

Велики писац и народни трибун Петар Кочић живео је у доба Аустроугарске царевине и Бењамина Калаја кога је монархија именovala аустроугарским министром финансија и управитељем Босне и Херцеговине. Велики интелектуалац и народни трибун Винко Перић живи у доба међународно надзиране БиХ у којој високи представници покушавају да декретима одређују правила понашања српском народу, да му истовремено буду и тужиоци и судије, и адвокати и целати.

У време Кочића управитељ Калај протежирао је стварање нове, бошњачке нације како би стратешки поткопао српски утицај у БиХ. У време професора Перића високи представници покушавају да обезбеде мајоризацију бошњачке нације како би тај процес трајно заокружили.

Сличности антисрпске политике у два времена удаљена десетлећима су очигледне. И континуитет. Против те политике Кочић се борио својим приповедањем и политичким ангажманом, професор Перић својим електронским медијима и интелектуалним пројектима националног значаја који утичу на обликовање политике. И један и други, свако на свој начин, схватају да су српском народу западно од Дрине вековни непријатељи и окупатори наменили судбину нестанка и асимилације и томе се супростављају уз пуно разумевање чињенице да један народ не може нестати све док чува свој језик и веру, своју изворну културу и традицију. Отуда, рецимо, Кочић у своју приповетку уводи народни језик и слика српско село, а Перић у свом продукцијско-издавачко-медијском пројекту „Изворинке“ убедљиво доказује да севдалинка није бошњачка (муслиманска) већ изворна српска народна песма.

Без обзира на физички прогон коме је Кочић у пар наврата био изложен, мора се рећи да Перић води далеко сложенију, суптилнију и тежу борбу, просто зато што архетипски антисрпски непријатељи делују другом методологијама и из других сфера. Мада са истим циљевима. Отуда прогон професора Перића, његова медијска, политичка, економска, па и људска сатанизација и подривање његових пројеката на свим нивоима нису ништа мање страшни од оног чему је био изложен Кочић. Али, јесу другачији.

Кочић је као егзекуторе имао појединце – у Калајевој сјени а, Перић институцију Високог представника у лику Педија Еждауна, Инцка, Петрича и осталих, иза које стоје сложени и софистицирани механизми принуде.

Кочића је углавном сатанизовала матица Србија, желећи да се додвори моћној Аустроугарској царевини, Перића углавном сатанизују његово квази-демократско окружење, корумпирани дилетанти у власти и полтрони око ње, па борба професора Перића данас наилази на веће разумевање у Београду него у Бањалуци.

Али, остаје суштина да су и Петар Кочић и Проф. др Винко Перић, упркос десетлећима која их деле, народни трибуни свога времена, оспоравани и прогоњени, али непоколебљиви у својој борби.

Отуда ћемо, у наставку, на овим страницама поред изношења паралела између времена ондашњег и времена садашњег, Кочићевог и Перићевог и указати да се суштински ништа није променило, па ни ми сами, упркос толиког искуства и историјског страдања.

Представићемо и неке од Перићевих идеја и иницијатива које могу имати велики национални значај у будућности, као и облике конкретне борбе, и успешних активности.

Од мултидисциплинарног заустављања преноса овлаштења са РС на БиХ 2008. године и медијских активности на промени Дана и славе Републике Српске, окретања удесно укупне политичке сцене у РС па и БиХ, до стратешког пројекта за сигурну будућност „Српски Пијемонт“ на Балканским просторима и „Конституција Српске нације“ у светским оквирима, у научном и НВО сектору започетог 2013. године, који заслужује посебну пажњу!

Упознавање са идејама и пројектима професора Перића даће најбољи одговор зашто овог независног интелектуалца можемо сматрати савременим народним трибуном и зашто је изложен сатанизацији и прогону од стране окупаторских механизма у Сарајеву и њихових експонената у РС.

Бања Лука, 27.01.2020.

Сл. СТАНИЋ

Ненад СИМИЋ

СЈЕЋАМ СЕ

Били су опет помрачени умови и хорде зла
вребали уз ријеку Саву, Укрину, Босну,
планину Козару, Мотајицу, Вучијак, Озрен...

Дјеца су опет целатима била крива и мрска,
што су жива, што су Српска.
Мирис барута прекрио је зелена поља и
крв невиних квасио за читав род.

Воштанице бљеште изнад хумки и крстова, све свјеже.
Душе и цвијеће за невине.
Поглед ка небу узносе жељу,
а сузе бола квасе зелена поља.

Сада када звијезде на небу блистају
и лишће тек озеленило на вјетру се вихори
док жубор ријеке заносно у даљину тишину односи
сјећам се страдања многих.

Сјећање на вољене не брише коб људска,
Сјећање остаје за живота
у имену и времену постојања вјечно урамљено.
Храним истину Српску да вјечно траје
и Србин поносно своје име даје.

КАДА БИХ МОГАО

Дао бих све за нека нова јутра
И загрљаје, љубав расипао
И тебе обасуо собом.

Прекрио се јутарњим умивањем,
док роса влажи, таласи обалу милију,
У заносу време да са тобом пролази.

И када би трачак среће украдио
опет би мирисом тијела твога
мирисао себе.

И од росе и свега што мирише на свијету овом
љепши је мирис тебе, док си поред мене,
и љепоте воде што носи освјежење и живот у даљину.

И чекали би бродове среће да пристигну
И на пристаниште истоваре све наше жеље;
грам среће, загрљаја, радости, живота и свега
што сада неће....

Само када би могао,
А могли би да пробамо!

За почетак – значајна признања

Ненад Симић је рођен 30.08.1981. године у Дервенти. Основну школу завршио је у Агићима, а у Дервенти Гимназију са техничким школама-техничар електротехнике. Студент је четврте године на Високој пословно техничкој школи Добој- смјер пословна економија.

Оснивач је и власник регионалног листа „Посавске новости“, 2006. године, и то властитим улагањем, са сједиштем у Дервенти. Од 2010. године у функцији је регионални портал „Посавске новости“, чији је уредник и власник.

Један од оснивача и први предсједник Удружења дописника и новинара општине Дервента. До сада има објављену једну збирку pjesама с насловом „Свагда“, која је штампана 2012. године. У 2019. години обиљежио је осамнаестогодишњицу новинарског рада штампањем књиге „Укоричене године“, чији је издавач КЗ „Васо Пелагић“ из Бање Луке.

Заступљен је у неколико заједничких зборника pjesника у РС, БиХ, Србији. У току 2001. године Народној библиотеци „Бранко Радичевић“ поклатио 140 разних наслова књига из властите библиотеке.

Добитник је више повеља, захвалница и медаља за учешће на културним манифестацијама, а заступљен је у разним зборницима, који се тим поводом штампају.

Борачка организација општине Брод поводом 7. октобра Дана ослобођења општине Брод у последњем одбрамбено-отаџбинском рату за 2019. годину додјелила му је Плакету на свечаној сједници, за заслуге на плану афирмације резултата Одбрамбено- отаџбинског рата, Борачке организације Републике Српске и Општинске борачке организације. Уручена му је и Повеља са сребрном медаљом на такмичењу „Златни змај“ за афоризме, као и Повеља почасног члана Удружења српских писаца Словоњније.

Новински текстови објављивани су у многим седмичним и дневним новинама, ревијама на простору садашње БиХ и екс Југославије. Краћи период радио и послове сниматеља за потребе Телевизије КЗ Прњавор.

Вишегодишње ангажовање у раду невладиних организација у области екологије, младих и медија. Члан Удружења завичајних писаца Прњавора и почасни члан Удружења српских књижевника у Словенији.

Предсједник је Српског књижевног клуба „Вихор“ Дервента.

Живи и ради у Дервенти.